

Nebojša Pop-Tasić

Satyrikon

Prolog

Rimljani so že zdavnaj izumrli in se tega zelo dobro zavedajo. Zato nam sproščeno in brez predsodkov govorijo o sebi.

Torej, danes vam bomo odigrali Petronijev Satyrikon. Vem, da bo marsikdo izmed vas imel pomisleke zaradi prizorov, ki sledijo, ampak lahko vas pomirim z besedami Epikteta, rimskega filozofa, ki je rekel, da nas ne obremenjuje toliko dogodek, ki ga gledamo, temveč mnenje, ki si ga ob gledanju ustvarimo. Znameniti Marmorale je zapisal, da Satyrikon ni nemoralno delo, saj so ga brali tudi prvi krščanski očetje v Rimu. Na Tridentem koncilu leta 1560 so verski dostojanstveniki ugotovili le, da delo ni primerno za otroke.

Veliko umnih in častnih mož je poskušalo dopolniti manjkajoče vrzeli v tej knjigi. In mi vam jo bomo pripovedovali tako, kot jo je, neočiščeno spotakljivih mest, sestavil W.C. Firebough in so jo dopisali gospodje Nodot, Marchena in De Salas, nekaj pa je dodal tudi magister Jederman.

Torej, videli boste moralno- amoralno- etično- erotično- estetično-filozofsko tragikomedijo. Lilkov vam ne bom našteval. Spoznali jih boste vse sproti. Naj vam tekne.

I prizor

ENKOLPIJ

Kličem zdaj črnilo in pero, ki sta moja oče in mati, in božanski smeh stvarnika, ki mi je podaril dušo, naj mi pomagajo odpreti knjigo mojega življenja. Iz te knjige je veliko strani že iztrganih. Nekaj jih je požrl sam Saturn, gospodar časa, ki je vse svoje otroke, razen mogočnega Jupitra, požrl. Drugo je požrla lakota neumnosti, ki kraljuje ljudem. Zaradi tega moja knjiga nima ne začetka ne konca. Ah, lahko rečete: „Saj vse je to igra, šala ... Če se vam bo zazdelo, da moja zgodba, moje življenje, prav zaradi tega, ker je izmišljeno, nima teže in sodi v plitvo zabavo ... prav. Zabavajte se. Morda sem zares v posmeh življenju, jaz, Enkolpij, s črkami ustvarjeno/izpisano meso, lik brez eksistence. Ampak, kot pravijo naši modri predniki: kar živite zdaj, je ostanek zapisa tistega, kar je bilo. Modrec Turnijus v knjigi *Proti zaničevalcem umetnosti* pravi: „Čas je neskončen prostor in tisto, kar ne eksistira, ponavadi najbolj vztrajno insistira, da eksistira.“

Zato vas vendarle prosim za kanček pozornosti in kapljico sočutja, o publikum božanski. Vas prosim, ki sedite v svojih sedežih kakor bogovi, in gledališče naj postane nebeška hiša, kjer Muze s sladkimi glasovi prepevajo in s pesmijo odgovarjajo na pesem, opevajoč neskončne nebeške darove in trpljenje ljudi, ter njihova brezumna, nemočna življenja.

Prisluhnite in pomagajte nam z bogastvom vašega duha in domišljije, da tale bedna škatla postane rimsko mesto na obali Tirenskega morja. Zavohajte ta slani zrak, začutite topli morski veter, sprehodite se z nami skozi svetišča, terme, trge, na katerih kričijo drug čez drugega pesniki in filozofi, skozi marmorne bogataške vile in domovanja revnih v ozkih ulicah, polnih iztrebkov in scalnice, mimo bordelov v katerih se vihtijo Prijapovi meseni meči in suvajo v votle globine poželenja ...

Enkolpij nekaj trenutkov stoji sam, otožen, v tišini. Pride neka starka s košaro polno sadja in zelenjave.

Mati, prosim te, povej mi, a veš kje stanujem?

STARKA

Kako ne bi vedela!

ENKOLPIJ

O, hvala, mati, zelo sem ti hvaležen ...

STARKA

Pojdi, pobiraj stopinje za mano.

Starka ga pelje naokoli po odru in ga na koncu pripelje do neke zavese. Odgrne jo. Za zaveso vidimo žensko, ki se nastavlja nekemu moškemu.

STARKA

Tukaj je tvoje stanovanje.

ENKOLPIJ

Ne, saj te hiše sploh ne poznam.

STARKA

Saj, ta hiša tudi tebe še ni spoznala. A tukaj stanujejo vsi in nihče ne stanuje. Dobrodošlica je topla toliko, kolikor ti je tič dolg, žep globok ali pa rit mamljiva.

Pride Ascilto.

ENKOLPIJ

Ascilto, brat, kaj delaš tukaj?

ASCILTO

Ne boš verjel kaj se mi je zgodilo. Blodil sem po mestu in nisem mogel najti poti do naše krčme. Vprašal sem nekega gospoda in on se mi je ponudil, da mi bo pokazal pot. Hodila sva po ozkih ulicah tako dolgo, da sem imel občutek, da sem se še bolj izgubil. Končno me je pripeljal v tole luknjo, in mi ponudil denar, če se pustim pofukati. Me je že začel šlatat in če ne bi bil močnejši od njega, bi mi trda predla.

NEK GOSPOD

Pridita, pridita sem, nimata se česa bati.

ASCILTO

Ne bom se pustil naskakovati kot kak suženj!

NEK GOSPOD

Prav, prav, ti bodi mož, jaz se ti bom nastavil, če hočeš. Pridita, pridita ... (*Enkolpiju*) Ti tudi, mladenič, lahko vaju oba nesem ... Pridita, pridita ... če pa bi raje z žensko ...

(dvigne svoje ogrinjalo in pokaže zadnjik, ki je okrašen z lasuljo tako, da je našminkana ritna luknja v sredini in izgleda kot ženska glava)

ASCILTO

Stran, osel! (*gre grozeče proti njemu; Nek Gospod odide; Enkolpiju*) Si vsaj za večerjo zaslužil tam na trgu?

ENKOLPIJ

Ne. Nekaj ljudi me je že poslušalo in sem pomislil, da bi me vzeli vsaj za odvetnika. Ampak – nič.

ASCILTO

Niti kamna niso vrgli vate?

ENKOLPIJ

Ne.

ASCILTO

Torej, popoln nič. Prej bi zaslužil, če bi z golim tičem mahal.

II prizor

Enkolpij in Ascilto. Od zadaj na steni sence mesta, sence ljudi, itd. Prideta do 'jame', oz. Prijapovega svetišča. Vidi se senca Prijapovega kipa z velikanskim penisom, okrog njega ženske figure, ki se dotikajo batine na različne načine in plešejo okrog nje.

ŽENSKI GLASOVI

Matronae procul hinc abite castae:
turpe est vos legere impudica verba.-
non assis faciunt euntque recta:
nimirum sapiunt videntque magnam
matronae quoque mentulam libenter.

Ne prendare, cave, prenso nec fuste nocebo,
saeva nec incurva vulnera falce dabo:
traiectus conto sic extendere pedali,
ut culum rugam non habuisse putes.

Moj bog je bradat,
in vidi tisto,
kar hoče videti!
Sliši, kar hoče slišati,
objema z mojimi rokami,
hodi z mojimi nogami!
Ko on govori,
jaz renčim in stokam!
Bolj krut je kot nežen,
bolj grd kot lep.
Ne kradite iz mojega vrta, pravi,
Ker vas bom vse grdo pofukal!
Moj tič leti, gre skozi fante in punce
In bradate moške!
Vseeno mi je, od spredaj,
Od zadaj zabijam udarce,
Bradate glave pa do vrha lobanje
naticam na svoj kol!

Potem pa, pojoč, izginejo. Enkolpij in Ascilto nekaj časa gledata potem pa stopita za zaveso. Vzameta Prijapov kip in ga odnesejo iz svetišča. Ženske začnejo kričati, Enkolpij in Ascilt pobegneta nazaj na 'cesto'.

III prizor

Enkolpij, Ascilto. Pride Giton.

ENKOLPIJ

Oh, Giton ... končno ... tako sem utrujen ... in sonce me je vsega izžrlo ...

(Gitonu)

V njegovo senco se bom usedel,
Kajti, on je kakor vitko drevo,
Ki krasi ga krošnja razkošna,
V kateri se dih vetra rad igra ...

Enkolpij pride h Gitonu in pred njega postavi Prijapov kipec. Giton zajoče.

GITON

Aaah!

ENKOLPIJ

Kaj se je zgodilo?

GITON

Ta tvoj lažnivi brat ali prijatelj ali karkoli že, je pred pol ure planil v sobo in me začel nadlegovati. Hotel me je posiliti. In ko sem klical na pomoč, je on potegnil meč in se drl: 'O, če si ti Lukrecija, prišel je tvoj Tarkvinij!'

ENKOLPIJ

Kaj si naredil, ti pederska kurba umazana!

ASCILTO

Drži gobec, prasec nehvaležni! Kdo ti je bil brat, takrat ko nisi imel nikogar, hm?! Ti, morilec! Ti je začelo presedati, da mi v postelji igraš sužnja? In? Kaj potem?

ENKOLPIJ

Medtem, ko sem jaz poskušal zaslužiti večerjo, si se ti izmuznil, da bi ...

ASCILTO

Kaj pa naj bi naredil, če sem umiral od lakote.

ENKOLPIJ

Od lakote? Ali od pohote?

ASCILTO

Najprej od lakote, potem pa ...

(pavza)

ENKOLPIJ

Poslušaj, Ascilto, jaz sem jeznorit, ti pa pohoten. Sam vidiš, da najini čudi ne gresta skupaj. Pomisli, da imaš opravka z blaznežem, zato beži pred norostjo, tam so vrata, izgini in ne vračaj se več.

ASCILTO

Jutri, če že hočeš, si poiščem drugo krčmo.

ENKOLPIJ

Škoda časa. Zakaj bi odlašal.

Ascilto ga jezno pogleda, potem pa urno odide. Enkolpij objame Gitona, vležeta se.

ENKOLPIJ

Oh, Giton, pesniki pojejo o trojanski vojni,
o strašnem hropenju iz blaznih ust.
Jaz pa, premagan, pojem o poželenju.
Kdo me je premagal?
Ne vitez, vojak ne in ne mornar,
le fant, ki mu v lepoti nihče ni par,
a vendar orožje njegovo
me je zadelo naravnost v ...

Ascilto plane nazaj in začne s pasom udrihati po Enkolpiju.

ASCILTO

Čmar! To je zate bratska delitev, hinavec! No, potem pa jaz delim tale pas s tabo.

Enkolpij molče trpi udarce.

Kje je zdaj tvoja jeznoritost?

ENKOLPIJ

Ne bom se tepel.

ASCILTO

Bolje, da ne. Raje razmisli kako naj pridemo do denarja in si priskrbimo večerjo.

Enkolpij vstane in vzame Prijapov kipec.

ENKOLPIJ

Tegale fanta lahko prodamo.

IV prizor

'Tržnica'. Ascilto, Giton in Enkolpij, ki ogrnjen v plašč nosi Prijapov kipec tako, da mu iz plašča kuka le del falusa. Prodajajo ga previdno, na pol šepetaje, v publiko.

ENKOLPIJ

Zdravi ženske težave ... ščiti vašo živino ... tatove odganja in ptiče z vašeg vrta ... cena ugodna ... pridite ... oglejte si ... potipajte ...

Nekaj časa poskušajo prepričati publiko. Pojavi se čez glavo ogrnjena ženska. Ko zagleda kipec, priteče k Enkolpiju in začne božati in objemati Prijapa.

ŽENSKA

Oh, od kod imate to? O, ljubi bog, našla sem te! Oh, kako sem se bila ustrašila ...

ENKOLPIJ

Prav, gospa, če vam je všeč, ga dobite za ...

ŽENSKA

Kaj govoriš, ti tele neumno? Zakaj bi plačevala za nekaj, kar je moje? Ukradli ste ga iz svetišča!

ENKOLPIJ

Ne, gospa, mi smo ...

ŽENSKA

Vi ste tatovi, barbari, brezbožniki ...

Nenadoma se zruši na tla. Enkolpij počepne k njej, nekdo začne kričati, potem pa cel zbor moških in ženskih glasov zakriči: Tatovi, barbari, brezbožniki ... Trojica pobegne.

ŽENSKA (*mrmra v svetem zanosu*)

Percidere, puer, moneo; futuere, puella;
 barbatum furem tertia poena manet.
 Femina si furtum faciet mihi virve puerve,
 haec cunnum, caput hic praebeat, ille nates.
 Per medios ibit pueros mediasque puellas
 mentula, barbatis non nisi summa petet.

V prizor

Enkolpij, Ascilto in Giton v krčmi.

ASCILTO

No, zdaj pa imamo večerjo. Zakaj si bežal? Saj je bila samo nora ženska.

ENKOLPIJ

Zakaj? Ustrašil sem se. Zakaj si pa ti bežal?

ASCILTO

Zato, ker si se ti ustrašil. Mislil sem, da si videl redarja. In kaj bomo zdaj jedli?

Trkanje na vratih. Vsi pogledajo v Prijapov kipec.

ASCILTO

Kdo je?

BRADATA SLUŽABNICA

Odpri, pa boš videl.

Sam 'vstopi' v sobo.

BRADATA SLUŽABNICA

Sta mislila, da me bosta imela za norca, kajne? Jaz sem služabnica Kvartile, ki sta jo zmotila med svetim obredom in ukradla kipec boga Prijapa, ki sta ga nato poskušali prodati. Prodati! Boga!

Vstopi Kvartila z mlajšo služabnico, se vsede zraven Enkolpija in Gitona, ter začne jokati.

KVARTILA

Kakšna predrznost! Le kje sta se tega naučila? To je svetoskrunstvo. Bolj me ganejo vajina leta, kakor krivica, ki sta mi jo storila. Saj vem, mladost je norost. Ampak, zaradi vajinega dejanja sem zbolela, trese me mrzlica. Prijapa sta užalila, brezbožnika, to je kakor da bi užalila lastnega očeta. Rada bi verjela, da sta zagrešila neodpustljivo hudodelstvo iz neznanja in nepremišljenosti.

ENKOLPIJ

Zaradi lakote ...

Kvartila začne jokati.

KVARTILA

Bog se mi maščuje za vajino zlodelo, a še bolj me duši strah, da bosta v svoji neumnosti razglašala naokoli kaj sta videla v Prijapovem svetišču in božje sklepe raztrobila ljudem.

ASCILTO

Saj nisva ničesar videla in ničesar slišala.

KVARTILA (kakor da ga ne sliši)

Zato polagam proseče roke na vajina kolena in vaju rotim: ne izpostavljajta naših nočnih obredov posmehu in norčevanju ljudi, ne izdajajta skrivnosti, ki jih varujemo že toliko let in za katere ve komaj kakšnih tisoč ljudi.

ASCILTO

Po tej logiki – tisoč in dva!

BRADATA SLUŽABNICA stopi k Asciltu in mu udari klofuto.

KVARTILA

Navsezadnje se vama ni treba bati mene. Bojta se Prijapove kazni. Lahko bi izgubila lase, dobila mozolje in akne po celem telesu, namesto tičev bi imela dve suhi vejici, namesto moških bi vama zrasle slabotne ženske prsi in na koncu bi izgledala, kot slabotni starki.

ENKOLPIJ

Pomirite se gospa, za ceno življenja ne bova nikomur izdala skrivnosti.

Kvartila ga materinsko obsuje s poljubi in se začne smejati.

KVARTILA

S sramom navdaja prezir,
s ponosom odpuščanje voljno.
Človek si sam izbira pot.
Tudi modrec užaljen pada v prepir.
A zmaga le tisti, ki odpušča
brez noža, brez prelite krvi.

Kvartila plane v neprijeten krohot.

A vendar sem ukazala, da tole krčmo zaprejo. Čaka vaju kazen. Dokler se kazen ne izvrši in dokler jaz ne dobim zdravila za svojo bolečino in zadoščenja za trpljenje, nihče ne bo mogel vstopiti v krčmo. Vi pa ne morete ven.

BRADATA SLUŽABNICA se postavi v nekakšno stražarsko pozo, fantje prestrašeno vstanejo.

BRADATA SLUŽABNICA

Pridite, pridite, upihnila bom vaš pogum kot svečo in vam zastrla pogled s smrtnim mrakom.

ENKOLPIJ

Oh, gospa, usmilite se! Kriv sem priznam. In če naju mislite kruto kaznovati, storite to hitro. Saj nisva storila takega zločina, da bi morala v mukah umreti.

Kvartila pride k Enkolpiju in ga prime za mednožje.

KVARTILA

Kaj pa je to? Tale tič je tako hladen, kakor da je že tisoč let mrtev.

BRADATA SLUŽABNICA zveže roke in noge Enkolpiju in Asciltu in ju postavi ob steno. Služabnica v majhno čašo toči satyrion, jima da piti.

BRADATA SLUŽABNICA

Ko je božansko nebo
leglo na Zemljo,
je bil potres.
Prijapus je bil vmes.

O, Jupiter božanski,
ima kurac velikanski.
Če hočeš biti, kot on,
vzemi, pij satyrion.

Ko je otroke ji delal,
je uživala Junona.
Pijte fantje in uživajte kot ona.

Satyrion je pijača in hrana,
le bogovom in ljudem je znana.
Kdor hoče biti živ, naj satyrion nalije,
kdor hoče fukati kot bog, satyrion naj pije.

ENKOLPIJ

Kot rimski državljani imam pravico ...

Eumolp ga brcne z nogo. Ogoli jima ritnice in jih začne bičati kakor poredne otroke.

BRADATA SLUŽABNICA

Vstane naj zver, božanska, grozljiva!

Sem, hotni, priletni koštruni!
 Rit se vrti, roka naj šlata!
 Očeta poljubi, pofukaj brata!

BRADATA SLUŽABNICA , kot Prijap, z velikanskim dildotom nadleguje Enkolpija

ENKOLPIJ

Bradata Kvartile služabnica, sestra Prijapa boga,
 Je s tole mogočno stvarco ubogi mi zadnjik predrila
 In suvala tako močno, skoraj do pljučne notrine,
 Da zbruhati hotel sem tisto, česar nisem pojedel.
 Ker sunki bili so močni, po božji volji globoki,
 Stvar se je gromka zapletla - saj ruvati bilo je treba –

Kipeč v svoji togoti zaganja se v mesno votlino
 In z groznim grgotom ven vleče. Solze vlažijo mi lica.

... medtem pa služabnica lahko riše po Asciltovem obrazu dolge proge, potem pa porišo še prsi in ramena.

ENKOLPIJ

Oh, povej gospa, mar bom sam moral prenesti vso težo kazni, Ascilta pa bodo samo žgečkali?

Na te besede je BRADATA SLUŽABNICA zajahala Ascilta.

ENKOLPIJ/GITON/ASCILTO ???

Kakor da zamenjal bi konja, zajaha bradač še Ascilta,
 V dir blazen ga spravi. Jezik visi mu iz ust, oči iz votlin mu bežijo,
 Ves prevzet strmi Ascilto, začutil je silo božanstva.
 Roke mu mrtvo letijo, noge ga komaj držijo,
 Suvač pregleduje mu jetra, želodec in uboge ledvice.
 Dotlej za ušesa drži ga, potem za lase ga še prime
 Glavo nemočno natakne na svojo nabreklo mrcino,
 Ravno takrat ko je žrtev prošnjo hotela zapeti -
 Hropenje le sliši se mlačno, kot z žlico ko moko zamešaš.

Enkolpija prevzame Kvartila.

ENKOLPIJ

Medtem pa gospa lačna in mračna name psico naščuva,
 Grize, ščipa in praska, nabrekla stiska mi moda,
 Kožo z nohti mi trga, v maščevalni nasladi z iglo rit mi prebada.
 Ko, ponižno proseče, solzni dvignem pogled in sočutja zaprosim,

V mednožje me svoje porine. Brez zraka pljuča, jezik iz mene rine
 Njej na užitek – mene pa ostro zarežejo njene ostre kocine.
 Spil sem, kar sem spil, pojedel, kar je ostalo, ona pa žrla je mene.
 Potem me je jezno odvrгла, da grenko izbljujem slanico.

Vse skupaj se odvija, kakor da bi na vrtiljaku vrtel – noge mahedrajo po zraku, kurci se vihtijo, riti se vrtijo, vzdihuje se in kriči, pa ni vedno jasno ali iz užitka ali zaradi bolečine.. Giton sedi nekje v kotu in umira od smeha. Kvartila pride k njemu in ga poboža po laseh.

KVARTILA

Čigav pa je ta deček?

ENKOLPIJ

Moj deček je, moj Giton.

Kvartila ga začne 'materinsko' božati, potem pa mu zatlači roko v mednožje.

KVARTILA

Zakaj me, torej, ni poljubil? Tiček ti je sicer še negoden, ampak ga bom vseeno pohrustala jutri za predjed. Ooo, dobro se bo postavil! Danes nisem razpoložena za mladičke, danes hočem podivjane merjasce.

BRADATA SLUŽABNICA pride h Kvartili in ji nekaj zašepeta na uho.

KVARTILA

Tako, tako, dobro, da si me spomnil. Zakaj ne bi, ko je že tako lepa priložnost, mladi Giton vzel nedolžnosti naši Panihidi.

ENKOLPIJ

Gospa, Giton je premlad za takšno grdobijo. Pa tudi punca še ni v tistih letih, ko bi lahko zdržala, kar mora ženska zdržati.

KVARTILA

Je manjša, kakor sem bila jaz, ko sem prvič imela moškega? O, še bogovi so pozabili kdaj sem izgubila devištvo. Bila sem še otrok, ko sem se že onegavila z vrstniki, in ko sem rasla, so me jemali čedalje večji fantje, dokler nisem dorasla. Če hočeš do velikega priti, moraš začeti z majhnim.

BRADATA SLUŽABNICA prinese poročno ogrinjalo.

Naredijo poročno povorko in odpeljejo Gitona in Panihido v 'sobo', oz. v prostor za prosojno zaveso. Družčina na drugi strani zavesa gleda sence Gitona in Panihido, kakor da

bi bili v kinu. Enkolpij začne hlipati. Kvartila se stisne ob njega in ga začne poljubljati in božati.

ENKOLPIJ

Ne, nočem, nočem!

KVARTILA

Morda nočeš ti, ampak, tisto, kar držim v roki, hoče.

BRADATA SLUŽABNICA

Nočeš ti, bog pa hoče.

Kvartila ga objame od spredaj z nogami. Isto naredi BRADATA SLUŽABNICA od zadaj. Vsi trije začnejo pohotno poplesavati, tako kot poplesujeta senci Gitona in Panihide. Lahko se jim pridruži že Ascilto, ki objame in natepava Kvartilo od zadaj. Vzdihi se pretočijo v temo.

ENKOLPIJ

Ne, nočem, nočem ...

Mrak.

VI prizor

Ko se spet prižge luč, trojica leži na tleh. Enkolpij v enem kotu, Ascilto, objet z Gitonom, v drugem. Enkolpij se zbudi in tipa okrog sebe. Ko zagleda objeta fanta v drugem kotu, sunkovito vstane in vzame meč.

ENKOLPIJ

Poglej parček, kako se ljubimkata tam na ležišču!
 Jaz pa se peklim, ko ju gledam. Ne bosta za hip več takole ležala,
 najsi sta še tako hotna: minilo ju bode veselje, skupaj spati še kdaj.
 Oooh, ti, izdajalec! In ti – lopov navadni! Zdaj bosta plačala prešušnino.
 Z enim udarcem meča vaju bom iz spanja poslal k smrti!

Giton se zdrami, vstane, Enkolpij mu udari klofuto. Giton pade, Ascilto vstane in pograbi meč. Stojita pripravljena na boj.

Iz nekega kota Giton pograbi britev, stopi med njiju.

GITON

Jaz sem ta, ki si zasluži smrt, jaz, ki sem raztrgal sveto vez vajinega prijateljstva.

Dvakrat zamahne z rezilom po svojem vratu in se zgrudi. Enkolpij priteče k njemu, vzame britev iz roke.

ENKOLPIJ

Z istim rezilom si bom odprl vrata v smrt!

Začne se rezati po vratu, ampak ... nič se ne zgodi.

ENKOLPIJ

Kaj? Kaj je to?

GITON

Prispodoba, ti, norec!

ENKOLPIJ

Kaj govoriš? Kakšna prispodoba?

GITON

Ta nož ne reže! Lesen je. A vendar, smrt ni daleč tistemu, ki si jo želi. Hotel sem te le spraviti k pameti.

Ascilto se krohota in uživa v prizoru.

ENKOLPIJ

Kakšni pameti?! Kakšni pameti?! (*Asciltu*) Kaj se ti režiš, gnida, ti, kurji tat, še lastne scalnice nisi vreden! Zlorabil si moje zaupanje, ti, lažni prijatelj! Poberi svojo ropotijo in pojdi svinjat drugam.

ASCILTO

Prav. Kar se mene tiče, končajva prepir. Ampak, razdelila si bova še fanta.

ENKOLPIJ

Kaj misliš s tem, pokvarjenec? Ne moreva si ga deliti! Giton je moj! Moj!

ASCILTO

Naj se fant sam odloči s kom bo šel. Naj si izbere ljubega po svoji volji.

ENKOLPIJ

Prav. Naj se sam odloči. Kajti, prepričan sem, da ...

Giton pristopi k Asciltu in ga prime za roko. Enkolpij obmolkne, izpusti meč in se zgrudi na tla. Ascilto in Giton odideta z odra.

ENKOLPIJ

Giton, ljubi moj, ljubezen moja
Je roža na koncu polja, ki jo je krut
Posekal plug in osel nato pohodil.
A zdaj vsaj vem: ti človek nisi,
Ki ljubi, le jajca drugim prazniš
In tako stičeš bogastvo. Zaman ti bo.

O, Ascilto in Giton, ki posmehujeta se
Mojem trpljenju in besedam vlažnim od solz,
O, Giton, ti kurba, o, Ascilt, možača,
Naj vaju posili armada pohotnih Skitov,
Tebe, Giton, v zadnjik prav do zadnjega rebra,
Naj tvoja usta, Ascilt, napolni barbarsko seme.
To vama želi moje bolno srce.

Postavi posteljo po konci, jo potisne k steni, nanjo priveže ozek pas in vtakne vrat v zanko.

Žalostinka za Gitonom

Bogovi in boginje, kakšne so to bile noči.
O, mehka postelja je priča, objeta v eno sva se zlila,

V poljubih se je moja duša vanj preselila.
Mislil sem: smrtni strah me ne more več potreti.
Zdaj hočem, želim si, čim prej umreti.

V sobo pridrvi Krčmar.

KRČMAR

Kaj se tukaj dogaja? Zakaj ves ta hrup, nered in poezija?

ENKOLPIJ

Ubiti se hočem.

KRČMAR

Kaj?! Tista dva sta ravnokar pobegnila, ne da bi plačala, ti pa se hočeš obesiti v moji krčmi!
Še pogreb naj ti plačam?! Zdaj boš videl, ti ...

Enkolpij si sname zanko z vratu in pograbi meč.

ENKOLPIJ

Še grozil mi boš! Izmuznil se bom zanki bede, ki silno me je začela daviti, samo zato, da
stresem jezo nadte, krčmar, gobec odurni, ki si mi oskrunil trenutek smrtnega boja.

Gre proti Krčmarju, ta se pomika ritensko in izgine z odra.

ENKOLPIJ

Ne, ne bom tako klavrno končal, onadva pa se bosta cele noči ljubila in, ko ju utruji strast, se
bosta norčevala iz moje samote. Jima že pokažem! Naj ne bom svoboden človek in moški, če
ne maščujem svoje krivice s krvjo krivcev!

(v publiko) Po teh besedah sem si opasal meč. Potem sem planil na cesto in kakor iz uma
obhodil celo mesto. A ko sem blodnega obraza ves razkačen naklepal le uboj in prelivanje
krvi in kar naprej segal po ročaju meča, me je opazil nek vojak.

VOJAK

Kam pa kam, kamerad, iz katere legije si? Kdo je tvoj centurion?

ENKOLPIJ

(zmedeno) Eeee ... iz enajste Klavdijeve legije ... Titus Pullo mlajši je moj centurion ...

VOJAK

Aha, tako! Ker ga osebno poznam, mu bom povedal, da sem te našel v mestu. Nalogo imam
zate.

ENKOLPIJ

(v publiko) Ne kaže se kaj prida zanašati na načrte, zakaj usoda obrača po svoje. Ustrašil sem se tega vojaka, ker se je vojakov treba bati. Ubogljivo sem pobiral njegove stopinje. Morda me bodo poslali v črne germanske gozdove ali v smradna britanska močvirja ali k Vandalom, Burgundom, Helvetom, Latobrigom, Tulingom, Volkom, Tauriskom, Arabiatom, Kornakatom, Medulom, Salasom, Belgom, Atakotom, Brigantom, Dobunom, Ganganom, Piktom, Kreoncem, Kaledoncem ... kjer bom ponudil svoje življenje divjakom, ki, oblečeni v živalske kože, tulijo kot volkovi in pijejo svežo kri divjih merjascev. Da, morda bom tam umrl in ime ljubezni moje bo moj poslednji dih. Ah, Giton! O, Giton, odkar si me prevaral in zapustil iz mene življenje odteka, kakor iz preluknjane meha.

Na oder pripeljejo križanega razbojnika. Dva vojaka zravnata križ, zraven je še oficir.

VOJAK

Hej, fant! Tukaj boš stražil in pazil truplo križanega razbojnika, ki smo ga ujeli pri razbojništvu in križali, zato ker je razbojnik. Pazil boš, da njegovi sorodniki, če jih kaj ima, ne ukradejo trupla.

ENKOLPIJ

Ra ... zumem.

VOJAK

Dobro pazi, da ga ne ukradejo, sicer bomo tebe pribili namesto njega. Nekdo pač mora na križu viseti in opominjati ljudi, da je pravica kruta in ... kako že ... pravična.

Vojak odide. Enkolpij stoji v polmraku nekaj časa.

ENKOLPIJ

No, postal sem vojak, ki se ga je treba bati. Mar ni to enostavno – postaneš tisto, česar se bojiš in se potem tega ne bojiš več.

Nekaj časa se sliši hropenje križanega. Potem se zasliši tiho stokanje. Zagleda brlečo luč. Še eno truplo na odru leži, zraven njega dve ženski, mlajša gospodarica in starejša njena služabnica.

ENKOLPIJ

Kdo sta? Od kod sta doma in kaj slabega se vama je zgodilo?

SLUŽABNICA

Ana sem, služabnica te gospe, Diodore. Iz vasi sva dol na obali. Moji gospe je umrl mož in ji ni bilo zadosti, da je šla za pogrebom z razpuščenimi lasmi in se pred množico ljudi bila po razgaljenih prsih, temveč je spremljala pokojnika še v grobnico. Tukaj že peti dan bedi in joče, od lakote hoče umreti. Starši so bili po njo prišli in sorodniki, celo mestni uradniki so jo

prišli prosit, da se vrne domov, a brez uspeha. Jaz sem ostala z njo in ji pomagam žalovati, dolivam olje v lučko, da ne ostane v pošastnem mraku. Ona pa tukaj kakor bakhantka besni, da bi življenje iz prsi pregnala. Življenje pa jo kroti.

ŽENSKA

On, ki je prvi se zvezal z menoj,
 On je mojo ljubezen s sabo odnesel.
 O, ljubi Rufus, kam si šel?
 Roko tvojo držim, božam,
 Poljubljam te, a tebe ni tukaj.
 Mar bo Zemlja, ki je mati vsem
 Skrbela bolj zate, kot sem skrbela jaz?
 Počakaj, ljubi mož, povej demonu,
 Ki tvojo dušo pelje, naj skrajša svoj korak.
 Jaz bom počakala tukaj, da lahko
 Za tabo grem. Dohitela te bom
 Na poti, da roko mi svojo daš
 In skupaj, kakor prej, v smrti
 Najdeva dom.

ENKOLPIJ

Kolena, gospa, ti objemam,
 Boginja si ali si ženska?
 Če si nesmrtna umreti ne moreš.
 Če pa smrtna si ženska,
 Potem umreti ne smeš.

ŽENSKA

Kdo si? Zakaj tako govoriš z mano?

ENKOLPIJ

Jaz sem ... nihče ... vojak ... tu zgoraj ... križano truplo čuvam ... Žalost tvojo sem slišal in ...

ŽENSKA

Odidi. Moj mož tukaj mrtev leži. Odidi k svojemu truplu in me pusti, da žalujem. Pusti me, da umrem.

ENKOLPIJ

Verjemite mi, gospa, poznam vašo žalost. Tudi sam sem hotel umreti, jarem življenja sem hotel sneti, ko me je zapustilo ljubljeno bitje. Ampak, ko sem vas zagledal, kakor da sem prvič resnično lepoto videl. *(se ji približa)* Takšna lepota ne sme umreti. Kakšna korist bo, če

se pustiš ugonobiti lakoti, če se živa pokoplješ, če izdihneš nedolžno dušo prej, kakor ti je usojeno?

ŽENSKA

Jokam glasno, tukaj, na tleh sede, duša mi noče več živeti ne gledati sonca svetlobe. Z možem bila sva skupaj, skupaj z njim hočem oditi.

SLUŽABNICA

Poslušajte tegale tujca, gospa. Ne pozna vas in lahko bi mu ne bilo mar. A vendar vas prosi, da prenehate objemati smrt, če vas življenje še hotno objema. (*Emnkolpiju*) Jaz ji ponujam hrano in vino že ves čas, a se upira.

ENKOLPIJ

Jaz vam nalijem vino, ki nam živahnost daruje in spreminja tok naših misli. Po naključju sem tukaj, a imam občutek, kakor da me je bog poslal, da vas rešim.

Enkolpij vzame kelih in ji natoči vina. Prinese ga k njenim ustom.

ŽENSKA

Umreti hočem, ne piti.

SLUŽABNICA

Zakaj se upiraš v svoj prid živeti?

ENKOLPIJ

Pijte, pijte, le požirek.

Ženska omahne, kakor da bi padla v nezavest. Enkolpij jo ujame, da ne pade na tla. Trdno jo objame in ji hoče uliti vino v usta. Ženska začne kašljati od vina. Odpre oči.

ŽENSKA

Rufus, mar si to ti! Oh, lepši si, kot prej. Mar smrt to naredi človeku, ko ga razbremeni skrbi in življenja?

ENKOLPIJ

Ne, nisem Rufus, gospa, le tujec, ki vam rešuje življenje.

ŽENSKA

Ali te je Rufus poslal?

ENKOLPIJ

Morda me je zares Rufus poslal. Še košček kruha vzemite ...

ŽENSKA (*ga stisne k sebi*)

V srcu se mi vnema spet ogenj nekdanji ... Ta obraz in presladke besede ... Čeden si in preudarnih besed. Povej mi vse, kar veš! Oh, kako si lep, tujec! Hotela sem umreti, a zdaj se mi ne ljubi več umirati.

ENKOLPIJ

Saj nisva prva smrtnika, ki sta spoznala lepoto ... Požirek vina še, da bo vse še lepše postalo.

...

Nalije ji še požirek v usta in jo hoče poljubiti. Medtem pa pridejo sence in odnesejo križanega razbojnika.

SLUŽABNICA

Ah, fant, nekdo krade truplo.

ENKOLPIJ (*urno skoči na noge in gre h križu*)

Kako? Kdo ? Kje?

Stopi do križa, ki stoji, prazen, le vrvi posmehljivo visijo na njem.

ENKOLPIJ

Oh, usoda, ti zvijača, kaj takega sem storil, da me nenehno preganjaš in se z mojim življenjem kockaš? Kaj naj zdaj? Lahko zbežim in bežim v neskončnost, saj me bo preganjala vsa rimska vojska. Lahko kar samega sebe križam in počakam, da pridejo vojaki. Aah, tokrat ne uidem pogubi. Saj, imam že vsega dovolj.

Hoče se povzpeti na križ. Ženska pride iz svoje jame.

ŽENSKA

Bog ne prizadeni, da bi videla skupaj mrtvi obe bitji, ki sta mi najdražji. Rajši obesim mrtvega na križ, kakor dopustim smrt živega. (*Enkolpiju*) Vzemi truplo mojega moža iz krste in ga pribij na križ.

Enkolpij se vrne v 'grobnico', izvleče truplo moža iz krste in ga skupaj s Služabnico pribije na križ. Potem se vrne k ženski. Objame jo.

SLUŽABNICA

No, zdi se mi, da mi ni treba več tukaj nalivati olja v lučko.

ENKOLPIJ (*Ženski*)

Zdaj sem tvoj vojak. Ukaži, gospa in ubogal bom.

Objemata se v polmraku, najprej nežno in počasi. Potem pa Enkolpij začne vedno bolj nervozno stopicljati in jo premetavati po rokah.

ENKOLPIJ

Zdaj bom izvlekel meč poželenja in v boj z lepoto zagnal se,
Pa ne da bi jo premagal, temveč še lepšo lepoto ustvaril.

ŽENSKA

Kaj je to? Kaj je to? Ti si mrtev tu spodaj! Namesto, da bi ga moja lepota razvnela in napihovala, on je le manjši in manjši.

ENKOLPIJ

Ne vem kaj je razlog za ta hlad. Oh, tvoja lepota že ne .... jaz ... jaz ... sem preklet. Kaznovan.
Oh, gospa ...

ŽENSKA

Kaj govoriš in neumnosti klatiš! Jaz sem kaznovana! V življenje me je priklical mrtev človek.
Žrtvovala sem truplo lastnega moža za drugega mrtveca! Oh, zdaj bom pa zares umrla!

ENKOLPIJ

Ne, ne, gospa, vi morate živeti, jaz bom umrl.

ŽENSKA

Saj si že mrtev.

Ženska kot senca izgine. Mrak se razgrne nad vse.

VII prizor

Prostor se razsvetli. Enkolpij je nenadoma v pinakoteki. Okrog Enkolpija stojijo štirje kipi: Jupiter, Apolon, Hera in ... Eumolp.

ENKOLPIJ

Le zakaj me ni požrla zemlja ali morje, ki še nedolžnim ne prizanese.

O, vi kipi bogov, iz kamna v kamen klesani,
Izgledate tako resnično, spreletava spoštljiva me groza.
Ali ste kdaj pomagali komu? O tem sem bral le v epih.
Drugo vse, kar sem slišal, je, da trpinčite človeško meso.
Svet je iznašel bogove iz strahu – tedaj, ko so prvič
Strele letele z višav, ko je ogenj razvalil zidovje,
Ko je udarilo v hišo, da je vsa zagorela, ko zemljo
Sonce je vso obkrožilo, zašlo in zjutraj spet vstalo,
Ko se posulo nebo je z znamenji zvezd in se leto
V mesece je razdelilo - takrat, na ukaz praznoverja.
Kdor zaobljubo pregrešno je dal, kdor prodal domovino,
Vsakdo si svoje bogove izmišlja v pohlepem pehanju.
O, Jupiter, ti, posiljevalec ubogih človeških duš!
Apolon, ki s puščicami loviš ljudi, kakor gozdne živali!
Junona, ljubosumna psica, ki iz jeze pošiljaš nesrečo
Na krive in nedolžne ... in ti ... *(se ustavi izpred Eumolpa)*
Kateri bog si pa ti? Kdo si in kaj delaš tukaj?

EUMOLP

Čakam nase. Nekaj sem tuhtal in odšel daleč v tem, zdaj čakam da pridem nazaj. Ah, že prihajam ...

(v publiko)

Besedo prevzame, Eumolp, ki ves je bogovom nalik:
Jaz sem tisti bog, ki z besedo ustvari vse in iz vsega – le besedo.
Eumolp sem, pesnik božanski. *(Enkolpiju)* Mar si ti tudi pesnik, fant?

ENKOLPIJ

Nisem pesnik. To je le žalost iz mene pela.

EUMOLP

Počakaj le trenutek. Nekdo me kliče.

Enkolpij se ozre okrog sebe.

ENKOLPIJ

Saj tu ni nikogar, razen naju dveh.

EUMOLP

Bzzzzz .... bzzzzz ... ena muha bi rada z mano govorila.

ENKOLPIJ

Ti se hecaš z mano. Kaj so to nekakšni pesniški triki?

EUMOLP

Bzzzz ... bzzzz ... nikakršni triki ... misliš, da se ne morem pogovoriti s tole muho, tako da se bova razumela?

ENKOLPIJ

Ne, človek se ne more pogovarjati z muho. Razen, če bi bil ...

EUMOLP

Pssst, tiše govori, rad bi slišal kaj ima za povedati.

Eumolp spremlja navidezni let muhe in močno udari z dlanom v dlan, kakor da bi jo zmečkal.

EUMOLP

Vidiš, povedala je, kar je imela za povedati in jaz sem ji odgovoril. No, fant, misliš, da se muha in jaz nisva razumela? Kdo in kaj si pa ti?

ENKOLPIJ

Nič nisem. Ubogi človek brez družine in lastnine, ki ga je ljubezen prevarala, prijatelj pa izdal. Na pol mrtev.

EUMOLP

Bi se rad pogovoril?

Enkolpij ga pogleda, kakor da bi mu rekel: Le poskusi, če si upaš. Saj nisem muha.

EUMOLP

Nič to ni, fant. To veter življenja piha skozi tebe, duša je tvoja jadro. Včasih pač pihne močnejše, veter raztrga jadro, kar zna biti boleče. A sčasoma se človek navadi.

ENKOLPIJ

Česa se navadi?

EUMOLP

Prenašati življenjske bolečine.

ENKOLPIJ

Hočeš reči – postane neobčutljiv, kakor suženj, ki ga vsak dan bičajo?

EUMOLP

Volja je krilata reč. Pokazal ti bom ...

Postavi se v 'govorniško' pozo in začne z močnim glasom recitirati.

To, kar bom pel, nikoli ne bo zvenelo
v zvenu veselja široko odprtega grla.
Pomoči ne rabim od Muz, njih šumečih glasov.
Kar pojem, se nerado poje, raje bi molčal.
Če bi bilo mogoče, molitev bi pel tiho,
za tišino, brezglasje, kakor
da ničesar in nikogar ne bi bilo,
kakor da se nič ne bi bilo zgodilo.
Odrezani jeziki in odtrgana ušesa,
kakor posušeno listje v gozdu,
bi pod vetrom brez uma šumotali –
nič ne bi bilo povedano in nič slišano.
Blaznost, ki me poganja, ni moja.
Vame je prišla na silo.

Na Eumolpa prileti prvi kamen. On se ne premakne, temveč recitira, še glasneje, naprej.

Na silo zdaj gre iz mene.
Milosti ni brez trpljenja.
Uma brez neúma ni.
Dobrote brez zlobe prahu,
veselja brez žalosti ni.
Jaz pojem, a nočem peti.
Takšno je moje darilo.
Iz mene poje bog.

Kakor dež, ki počasi dobiva na moči, tako tudi kamni zdaj začnejo vedno bolj pogosto zadevati Eumolpa.

Na visokem Olimpu zbrani
zdaj čakajo bogovi
Apolona, veščega strelca,
da lok zamenja z liro
in pesem začne peti o človeku.
In človek?
Človek je kot želva,
iz katere lira je nastala,

kajti bog ji je takole ukazal:

»Živa si zame
v oklepu le meso,
a če umreš, bo iz tebe
sladka pesem pela.«

Zdaj že toča kamnov pada na Eumolpa. Enkolpij stopi na proscenij in dvigne roko, ter ustavi točo kamnov.

ENKOLPIJ

Lepo te prosim, kaj neki bi rad dosegel s tem svojim bolnim spakovanjem! Še nisem s tabo celih petnajst minut, pa si več govoril v ugankah kakor po človeško. Nič se ne čudim, če gredo nadte s kamenjem. Še sam si naberem v naročje nekaj kamnov, in kadar te bo prijelo, te bom po glavi, da boš puščal kri.

EUMOLP

Dragi moj mladi prijatelj, tole danes ni bilo prvič. Še vsakokrat, kadar sem šel kaj recitirati v gledališče, me je občinstvo sprejelo s tako dobrodošlico. Hotel sem ti le pokazati, da pesnik, kljub brcam ljudi in bolečini, ki mu jo naloži usoda, ostane pesnik.

ENKOLPIJ

Zdaj ti bom jaz povedal nekaj o pesnikih ... (*sesuva mu verze v ksiht*)

Mar bom v neskončnost poslušal hripave glasove pesnikov,
ki krilijo z rokami, kot kure z nemočnimi krili?
Mar bom do konca življenja odpuščal ljudem,
ki mi uničujejo dneve s svojimi slabotnimi verzi?
Kot furije so, bedaki, lačni hvale, ki pijejo mojo kri.
Nebo poznajo bolje, kot lasten dom. Odiseja, Eneja,
Trojance In Grke z jezikom po ustni votlini
premetavajo, kakor da so sami božanske sile, zobje njihovi
pa nevarne hridi, medtem ko se jim, namesto junaške krvi
niz brado cedijo sline. O, vi neznosni bratje, besede vaše
so prazen zvok, še prdci so bolj polni in sočni, dajejo več vsebine.
Ko vas poslušam, dobim vtis, da je v mestu več bogov,
kot ljudi, več pesnikov, kot sodrge, več ust, kot riti.
Na vsakem vogalu stojite, kot žalostni kipi meseni,
ki jih pošastna lakota poganja in sanje o posmrtni slavi.

EUMOLP

Poglej, poglej mulca ... tudi ti nisi imun na poezijo.

ENKOLPIJ

Raje bi bil odvetnik. To je vsaj pošten poklic.

EUMOLP

Ti, ki bi rad bil odvetnik, si kaj jedel danes?

ENKOLPIJ

Ne, ničesar nisem jedel. Sit sem žalosti in trpljenja, pa tudi denarja nimam.

EUMOLP

Pridi, peljem te na veselico pri Trimalhionu. To je velik gospod, velika ovca oblečena v zlato runo. Pridi in najedel se boš vsaj za en mesec.

VIII prizor

PRIPOVEDOVALEC ???

Enkolpij je pozabil na vse hudo in odšel z Eumolpom k Trimalhionu. Najprej sta zagledala plešastega starca na dvorišču v copatih in tuniki rdeči, ki se je žogal med tropo fantov dolgolasih. To je bil gostitelj dobrohotni. Na hišnih vratih je bil pritrjen lepak na katerem je pisalo:

SUŽENJ, KI GRE IZ HIŠE, BREZ GOSPODOVEGA UKAZA DOBI STO UDARCEV.

Nedaleč od vratarjeve vežice je bil naslikan velikanski pes na verigi in nad njim je bilo z velikimi črkami napisano:

HUD PES.

Na naslednji steni je bilo naslikano vse Trimalhioovo življenje, od otroka na tržnici s sužnji, prek dolgolasega mladeniča, ki se šola za blagajnika v Rimu, pa do današnjega bogastva, in vse to pod budnim očesom bogov.

Prišla sta v jedilnico in z ostalimi gosti polegla k mizi. Sužnji so gostom vlili na roke s snegom hlajene vode, potem pa so jih pri nogah zamenjali drugi, ki so vsem z neznansko spretnostjo porezali zadirke pri nohtih. A tudi med tem neokusnim opravilom niso molčali, temveč so prepevali.

Trimalhio še ni prišel v jedilnico, ko so dobili predjed: na pladnju je stal osel iz brona, otovorjen z bisago, v kateri so bile na eni strani zelene, na drugi pa črne olive. Nad oslom sta bili kot streha dve skledi v katerih so ležali polhi, vloženi v med in potreseni z makom. Na srebrnem raženjčku so bile vroče klobasice, pod raženjčkom pa sirske slive in granatna jabolka.

Potem je prišel še sam Trimalhio. Za njim so prinesli še velik pladenj s košaro, v kateri je čepela lesena kokoš s perutmi razprostrtimi v krog, kakor da bi ravnokar valila. In res, zvalila je pavja jajca zgnetena iz mastnega testa, v katerih so bili tolsti drozgi v popranem rumenjaku. To je bil začetek.

TRIMALHIO

Menim, da so moji kuharji pripravili pravo pesniško pojedino. Če bi vam samo naštel kaj boste pojedli, se vam bodo začele cediti sline, in ljubili me boste, tudi če vam nisem simpatičen.

Saj kuharija je kakor poezija. Daj tukaj ščepec božanske ženske lepote, in dva osla, zalij to z omako iz dveh kraljev in njunih ljudstev, Helena vzdihuje, Paris občuduje, tale njen

rogonosec pa tuli kot stekel bik in dobite okusen ep z veliko mesa in krvi, ne da bi si zamastili tuniko.

Kuharji in pesniki so največji umetniki. Razlika je le v tem, da pesnik dela za vse, medtem ko vsi delajo za kuharja. Zato se ne izplača biti pesnik. Je tako Eumolpo, dragi?

PRIPOVEDOVALEC

In Eumolp mu je z nasmeškom odgovoril.

EUMOLP

Ni je na svetu stvari, bolj pasje in huje nesramne,
Kakor ta mrzki želodec, ki siloma rine se v misel,
Kljub glodajočim skrbem pa stiskam in srčnim tegobam,
Kakor je tudi meni v duši hudo, a želodec me sili
Zmeraj spet jesti in piti in čisto pozabiti vsega,
kar sem bedni prebil, ker ves čas kriči po nadevu.

TRIMALHIO

Bravo, mojster. Kmetje, vojaki, bankirji, trgovci, celo sam cesar, če hoče dobro jesti, delajo za svojega kuharja. Svet je ena sama velikanska kuhinja in zdi se mi, da so bogovi – tudi kuharji. Saj pesniki zagotovo niso.

Bolj dragocenega človeka od mojega kuharja ni pod soncem: če hočeš, ti naredi iz fazana ribo, iz slanine goloba, iz krače grlico, iz bočnika kokoš. Zato sem si zanj izmislil lepo ime: Pitagora. Ker nas pita z gorami dobre in okusne hrane.

V kuhinji sem postavil knjižnico, da lahko moj kuhar bere in išče inspiracijo. Horaca spravi v desetmetersko klobaso. Iz Vergila lahko naredi neverjetno okusnega nadevanega merjasca v pikantni omaki. Iz Homerja je naredil takšno mojstrovino, da smo vsi ves teden rigali v heksametru. Saj vam ga bom predstavil ... Kuhar!

PRIPOVEDOVALEC

Nato je prišel kuhar, majhno, omledno bitje ...

KUHAR

Ukazujte, gospod.

TRIMALHIO

Kje si se naučil prasca peči?

KUHAR

V Odiseji.

TRIMALHIO

Povej recept.

KUHAR

Hlapci privedejo prasca, žival petletno rejeno,
Spravijo žrtev k ognjišču. S trdim ocepkom ga ubije,
Ostalim od kalanja drv, drugi mu paro vzemo,
gladko osmodijo mu kožo, brž mu razkosajo trup.
Svinjar od slednjega kosa spretno odreže prvine,
jih dene v tolsto maščobo, z moko ječmenko pospe,
nato pa jih vrže na ogenj. Kose zdaj režejo druge,
potaknejo vse jih na ražnje, potlej previdno speko
in snamejo spet jih z bodakov.

TRIMALHIO

Bravo! Kaj pa si nam danes pripravil? Ali, morda moram vprašati, kaj si danes bral?

KUHAR

Ovida.

Duh mi velí, naj spremembe oblik v prenovljena telesa
zlijem v nove jedi; kot stvarniki vseh preobrazb, tudi tehle,
dajte navdih mi, bogovi, razvijte jedi, ki jih snujem,
strnjeno prav od začetkov sveta pa do mojega časa!

TRIMALHIO

Pojdi kuhat! Vina, še sladkanega vina!

PRIPOVEDOVALEC

Tako so prinesli steklene dvoroče vrče, skrbno zamašene z mavcem; na vratu so imeli
pritrjene ploščice z napisom:

STOLETNO VINO FALERNEC

TRIMALHIO

Ojej, se pravi, da živi vino dlje kakor človeška para! Na to se pije! Vino je življenje.

PRIPOVEDOVALEC

Nato je opomnil vse prisotne na žalosten smisel življenja, ki pa je obenem božansko
paradoksalen, ker vir nam je vsega veselja:

(na oder pripeljejo okostnjaka ali truplo ali krsto)

TRIMALHIO

Oj, kakšne reve smo, manj kot nič je človek,
Oj, kako hitro mine vsakega človeka vek.
A ko pride smrt, vsi isti obraz dobimo.
Zato, jejmo, pijmo bratje, življenja se veselimo.

Ni lahko dobro živeti,
za to je potrebna veččina in moč.
Veliko je lažje umreti.
Še bedaku uspe življenje v smrt preobleči.
Poglejte otožnost tega trupla in pijte v veselju in sreči,
Kajti vsi bomo nekoč prispeli v večno in mračno noč.

PRIPOVEDOVALEC

Nato mu je odgovoril gost Seleukus ...

SELEUKUS

Ni dolgo tega, kar je umrl prijatelj moj in človek, Hrisantus. Človek, pravim, ker prasec ni bil. Pogreb je imel lep, na lastni postelji so ga odnesli, s prekrasnimi odejami pokritega. Lepo so naricali za njim, čeprav je žena premalo jokala. Pa kaj bi še bilo, če ne bi bil tako dober z njo. Ampak, baba je baba, najboljša je slaba! Če bi ne bilo žensk, bi bilo vse poceni kot konjske fige na cesti.

PRIPOVEDOVALEC

Seleukusu je odgovoril Fileros ...

FILEROS

Rajši mislimo na žive. Oni je dobil, kar si je zaslužil: pošteno je živel in pošteno umrl. Kaj bi rad še več? Začel je brez prebite pare in bi bil z zobmi pobral belič iz dreka. In tako je zrasel, kolikor ga je zraslo, ko kopriva za plotom. Pri moji veri, da je zapustil okroglih sto tisočakov, vse v gotovini.

PRIPOVEDOVALEC

Obema je odgovoril Trimalhio ...

TRIMALHIO

Uživajmo kot pravi Rimljani, saj Rim živi v človeku in ne človek v Rimu. Vsi vi ste bili sužnji, zdaj ste svobodni ljudje. Ampak, da bi prišel do svobode moraš biti najprej zvest svojemu gospodarju, vse drugo je stvar usode. Kajti, kaj drugega je svoboda, kot da si sam svoj gospodar. In svoboda potrebuje gospodarja.

Tudi jaz sem bil nekoč kakor vi, ampak s sposobnostjo sem dosegel, kar sem. Pamet naredi človeka, vse drugo so prazne marnje. Moje načelo je: poceni kupujem, drago prodajam. Kdo drug vam lahko svetuje kaj drugega. Kar razganja me od sreče. Štirinajst let sem bil gospodarjev ljubljencek. In kar je gospodar ukazal, ni sramota narediti. Obenem sem bil na voljo gospodarjevi ženi. Saj veste kaj hočem reči, pa raje ne povem, ker se ne maram širokoustiti. Eumolp!

EUMOLP

Trimalhio ima zemlje za eno celo državo
in truma kartografov vsak mesec nanovo riše
karte njegovih posesti. On pa jih z ritjo meri:
koliko karte zajame širokost riti njegove,
to je merska enota. S pol suhe riti začel,
zdaj vsega ima za pet polnih riti. Več ima le Cesar.
V srebru in zlatu se valja, kadar je lačen napuha,
Zelo rad to dela javno, zavist je začimba moči.
Vsako drugo hrano mu zvesti kuhar kuha.

PRIPOVEDOVALEC

Po teh besedah so se v plesnem koraku prizibali štirje sužnji in sneli s pladnja pokrov. Pod njim so zagledali pitane piške in svinjska vimena, sredi med njimi pa zajca, okrašenega s perjem, da je bil videti kot Pegaz. V vogalih tega pladnja so stali štirje kipci z majhnimi mehovi, iz katerih je curljala po ribah pikantna omaka, da so plavale v njej kakor v kakem kanalu.

TRIMALHIO

Reži!

PRIPOVEDOVALEC

Pri priči je pristopil rezar in poplesujoč po taktu godbe razkosal jedi, kakor da bi se bojeval vojščak na bojnem vozu.

TRIMALHIO

Vidite, jaz sem ekonomičen tudi pri ukazovanju. Ne maram izgubljeni časa. Tegale sužnja sem imenoval 'Reži', kajti to je njegova dolžnost. Jaz ga pokličem in on že ve kaj mora narediti. Imam tudi sužnja 'Prinesi', potem 'Poberi', 'Drži', 'Nosi', 'Natoči' in tako naprej. Seveda, za red in mir v hiši imam več sužnjev, ki sem jim dal imena 'Brcaj', 'Tepi' in 'Bičaj'. Večinoma pa mi sploh ni treba klicati sužnjev. Tlesknem s prsti in oni že vedo kaj je treba narediti.

PRIPOVEDOVALEC

Nato so prinesli pladenj, na katerem je ležala velikanska divja svinja. S čekanov sta ji viseli dve košarici, spleteni iz palmovega listja. Ena je bila napolnjena s svežimi, druga pa s suhimi datlji. Okoli nje so položili prašičke iz testa, kakor da bi viseli na seskih. Trimalhio je tlesnil s prsti in 'Reži' je potegnil lovski nož, s strahovitim zamahom razparal bok divje svinje in iz rane je prhnila na prosto jata drozgov.

TRIMALHIO

Kar pogledjte, kakšen odličen želod je žrla ta zverina! Kahla!

Suženj prinese kahlo in jo postavi Trimalhionu pod zadnjik.

Oprostite mi prijatelji, že nekaj dni me ščiplje v trebuhu in zdravniki še sami ne vedo, kaj je. Navsezadnje so mi pa le pomagali jabolčni olupki in smola v kisu. Zdaj upam, da bom spet priden kakor prej, saj drugače mi kruli po črevih, kakor da bi imel rjovečega bika v sebi. Če hoče kdo od vas tudi opraviti svoje, naj mu ne bo nerodno. Nihče od nas se ni rodil tak, da ne bi kje puščal, in po mojem je ni hujše muke, kakor če moraš zadrževati. Tega še Jupiter ne more prepovedati. Verjemite mi, če ti vetrovi udarijo na možgane, je celo telo ena sama driska. Vem, da jih je že veliko pobralo, ker si niso dali dopovedati po resnici. Resnica pa je takšna: od smradu še nihče ni umrl, veliko jih je pobral le prepih.

PRIPOVEDOVALEC

Potem, ko se pred vsemi iztrebi in suženj 'Obriši' mu rit obriše, mu suženj 'Nalivaj' nalije še vina.

TRIMALHIO

Če vam vino ni všeč, dam prinesiti drugega. Sami morate poskrbeti, da boste pili kapljico, ki vas bo vredna. Bogovom hvala, da mi ni treba kupovati. Čisto vse od česar se človeku pcedijo sline po grlu, pridelam na bližnjem posestvu, ki ga do zdaj še videl nisem. Zdaj bi rad zaokrožil svoje posesti še z nakupi na Siciliji, in če se mi kdaj zahoče, da bi šel v Afriko, se bom peljal po svoji zemlji. Ampak, dovolj bodi o tem. Eumolp, povej nam kakšno zabavno in poučno zgodbo. Če že uživamo, dajmo se še česa naučiti. Jaz sem se, za domačo rabo naučil nekaj malega literature. Kaj hočem reči? Tudi pri obloženi mizi ne prebiješ brez znanja in omike.

EUMOLP

Torej, nek siromak ...

TRIMALHIO

Kaj je to siromak? Ha, ha, ha, ta je dobra ... kaj je to siromak ... povej naprej ...

EUMOLP

Nek siromak pred kurbiščem sedi,
Ves razcapan kriči in svari:

'Oj, ljudje, ne hodite tja,
 To je leglo strupenih žena!
 Te ženske so kakor med strupen/zastrupljen,
 Kdor ga polize bo umorjen!
 Mnogim ljudem so kožo odrle,
 Mnoge ljudi so žive požrle,
 Oj, človek ne hodi tja,
 To je leglo strupenih žena!
 Ljudje so po žepih kovance iskali,
 Da gobec zapre so mu jih dali.
 Ko je dovolj kovancev nabral,
 Je veselo zažvižgal in vstal.
 Saj revež ni kričal zastonj,
 Fukat v hišo je šel tudi on.

TRIMALHIO

Bravo! Vidite, temu jaz rečem – trgovina. Kuhar!

PRIPOVEDOVALEC

Spet je prišel omledni kuhar, a tokrat že prestrašen, da morda njegova kuharija ni ugajala Trimalhionu. On ga je blagohotno pogledal in rekel:

TRIMALHIO

Poslušaj, ta tvoja Ovidovska gostija je bila ... zelo dobra ... ampak, meni se je zaželelo malo homerske preprostosti. Daj nam prinesi malo Ilijade.

PRIPOVEDOVALEC

Kuhar je oddahnil in se nasmehnil. Takoj je šel nazaj v kuhinjo in v jedilnico poslal velikansko skledo v kateri je bilo kuhano tele s čelado na glavi. Za pladnjem je spet prišel 'Reži' in začel mahati z mečem, kakor da je iz uma. Zamahoval je zdaj z leve zdaj z desne, nabadal kose mesa na konico in razdelil tele med začudene goste. Potem so prišli igralci, ki jih je Trimalhio kupil za lastne potrebe, in recitirali Ilijado, za njimi so prišli pojoči sužnji in prinesli poobedek – ptičke iz finega testa, nadevanih z rozinami in orehi. Nato je Trimalhio nagovoril svojega kamnoseka, ki je sedel med gosti ...

TRIMALHIO

Ali mi že delaš spomenik, kakor sem ti naročil? Lepo te prosim, vse naredi lepo, da bom po tvoji dobroti živel še po smrti. Spomenik naj sega sto korakov v širino in dvesto v dolžino. Okoli mojega pepela naj bo na gosto zasajeno sadno drevje in vinska trta. Zelo krivo se mi zdi, če za živa sicer imamo lepo urejen dom, ne pobrigamo pa se za tisto domovanje, kjer bomo morali prebiti dosti več časa. Zato pa hočem predvsem, da zapišeš:

TA SPOMENIK NE PREIDE NA DEDIČE.

Sicer pa bom v testamentu že poskrbel, da bom imel po smrti mir. Na grob bom namreč postavil stražarja, da ljudje ne bodo hiteli za moj spomenik opravljati potrebo. Prosim te tudi, da upodobiš na mojem nagrobniku ladje z razpetimi jadri in mene, kako sedim na visokem odru, ogrnjen v togo z rdečim robom, s petimi zlatimi prstani, in mečem denar iz mošnje za ljudi. Če se ti zdi prav, naredi tudi jedilnico in ljudstvo kako se gosti. Na mojo desno postavi postavi kip moje drage Fortunate z golobom v roki in psičkom na vrvici. Na sredi naj bo sončna ura, da bo vsak, ki bo hotel vedeti, koliko je ura, hočeš nočeš prebral moje ime. Razmisli, če se ti zdi primeren takle napis:

TUKAJ POČIVA GAJUS POMPEJUS TRIMALHIO NI MARAL ZA ČASTI POŠTEN
MOŽAT ZNAČAJEN ZAČEL Z MALIM ZAPUSTIL TRIDESET MILIJONOV NIKDAR
NI HODIL V ŠOLE K FILOZOFOM POZDRAVLJEN BODI TUDI TI

PRIPOVEDOVALEC

Ko je Trimalhio izrekel te besede, je bruhal v jok, jokala je tudi Fortunata, jokal je kamnosek in po vsem prostoru se je razlegal jok in stok služičadi, kakor da smo na pogrebščini.

TRIMALHIO

Ko že vsi vemo, da bomo umrli, zakaj si torej ne bi privoščili življenja?

PRIPOVEDOVALEC

In šele tedaj se je prvič skalila naša dobra volja, kajti ko je med novimi strežniki prišel čeden fantič, je Trimalhio planil k njemu in ga poljuboval, da ni bilo ne konca ne kraja. Fortunata je hotela poudariti svojo enakopravnost, zato je Trimalhiona ozmerjala z nesnago in grdobo, ki ne zna brzdati svoje pohote. Nazadnje mu je še navrgla:

FORTUNATA

Pes!

TRIMALHIO

Le kaj bi rada ta cirkusantka, ali se ne spominja več, kaj je bila? S stojnice sem jo snel in iz nje človeka naredil! Napihuje se pa ko žaba in z jezikom opleta, da je vsa slinasta po naročju, klada kladasta, ne pa ženska! Seveda, kdor se v bajti rodi, se mu o palači še sanja ne! Tej Kasandri štokljasti pa že zavežem jezik! In jaz, norec, deset milijonov bi bil lahko priženil! Saj dobro veš, da ne lažem. Še včeraj me je potegnil na stran apotekar Agaton in mi rekel: »Poskrbi, no, da ti rod ne izumre!« Jaz pa sem bil široka duša! Že prav, že prav, še z nohti me boš hotela iz zemlje izkopati, boš že videla! In da boš kar zdaj vedela, kaj te čaka: nočem, da bi na moj spomenik postavil njen kip, če ne, še po smrti ne bom imel miru. In da bo vedela, da znam tudi kaznovati: ne maram, da bi me mrtvega poljubila! Prinesite mi pogrebno opravo, v kateri hočem, da me pokopljejo. Tudi mazilo prinesite in vzemi iz amfore vzorec vina, s katerim hočem, da mi umijejo kosti! Predstavljajte si, da ste povabljeni na moj pogreb.

PRIPOVEDOVALEC

Zadeva je postajala že skrajno neokusna. Trimalhion, pijan ko čep, je ukazal pripeljati trobentače.

TRIMALHION

Mrtev sem. Kaj lepega mi zaigrajte.

PRIPOVEDOVALEC

Trobentači so trobentali pogrebno koračnico tako glasno, da se je zbudila vsa soseska. Mestna straža je mislila, da je pri Trimalhionu požar, zato so vlomili vrata in prihrumeli z vodo in sekirami. Mi smo izkoristili lepo priložnost in jo ucvrli, kakor da nam res gori za petami.

IX prizor

GITON

Jočem bedo svojega srca. Pustil sem ljubega Enkolpija,
 Odšel z Asciltom, grobijanom, ki ne ve kaj je to poljubljati,
 Temveč zna le s kurcem suvati, kloftati in brcati. Brezdušna duša!
 Z njim biti pomeni le trpeti. Na koncu me je še prisilil, da mu služim.
 Oh, časi nežnosti in spokoja, ko sva z Enkolpijem v izbi ležala
 In se pomenkovala, ljubkovala, prste in vse ude prepletala ...

Pride Enkolpij.

ENKOLPIJ

Giton! Ljubi moj!

GITON

Oh, usmili se me bratec! Vzemi me temu krvavemu tolovaju in kar se da strogo kaznuj
 svojega skesanega brata. Dovolj velika tolažba bo zame, siromaka, če me zadene konec po
 tvoji volji!

ENKOLPIJ

Življenje se vrača v moje mrtve ude. Tvoj jok v meni budi staro strast. S poljubi ti bom
 posušil solze ... Iskreno ti bom priznal: tudi mene je sram, da te ševedno ljubim, čeprav si me
 zapustil, in globoka rana, ki si jo zasekal v moje srce, ni zapustila brazgotine! Vse pozabim,
 če se iskreno pokesaš in poboljšaš.

GITON

Nisem te zapustil. Le zatekel sem se k močnejšemu, da bi te rešil. To je prava resnica.

ENKOLPIJ

Oh, poljubljam tvoje srce, polno modrosti, prijatelj, in te objemam.

Pride Eumolp in 'potrka'.

EUMOLP

Tok, tok, koliko vas je? (*zagleda se v Gitona; Enkolpiju*) Kdo pa je to?

ENKOLPIJ

Prijatelj moj.

EUMOLP

Všeč mi je prijatelj tvoj. To bo še prijeten večer.

Poslastica kokoš je, v Afriki ujeta,
In tuji ptič iz daljne Kolhide, fazan,
Ker se težko dobi in je grizljaj izbran.
Za raco pa, ki v perje pisano je odeta,
Za belo gos samo plebejska čud je vneta.

ENKOLPIJ

Kaj spet hočeš povedati s takimi čudnimi verzi. Govori po človeško!

EUMOLP

Povedati hočem, da je Eros ptič, ki ni s tega sveta. (*Gitonu*) V pesmih bom povelečeval tvojo slavo. Tvoj vzgojitelj in zaščitnik bom, povsod bom s tabo, tudi če ne boš hotel.

ENKOLPIJ

Eumolp, raje poslušam tvoje pesmi, kot to slinjenje.

GITON

Ah, Enkolpij, ne bodi tako krut do starejšega človeka.

EUMOLP

Kako je ljubek in prijazen ta fant.
Nekaj božanskega je v njem.
Ves je nestvaren, kakor da bi bil
Iz slonovine. In njegove obline
Prekašajo lepoto Adonisa.
Prsi in roke, kakor da bi mu
Podaril Merkur, boke Dioniz
in stegna Apolon. Koliko je bogov
klesalo to lepoto, ki je skorajda ...
neizrekljiva. Oh, ta hrbet in pod
hrbtom roža, ki si jo sam Jupiter želi ...
ubрати.

ENKOLPIJ

To pa že gre čez vse meje okusnega! Eumolp, nehaj pesniti! Ne bom se več zadrževal! Poklical bom ljudi s trga in jim povedal, da me tukaj trpinči pesnik! Kamenjali te bojo do smrti.

EUMOLP

Ko sem prišel iz kopališča sem videl nagega mladeniča. Nekdo mu je sunil obleko in okrog njega se je zbrala gruča, ki mu je ploskala in izkazovala občudovanje, ker mu je tič visel, dolg in debel, kakor da bi njegovo telo bilo privesek tiču in ne obratno. Vsi so govorili: to mora biti dober delavec! Če danes začne, bo končal šele jutri. Dober tič zaleže več kot brihtna glava. Ampak, on se ni menil za občudovanje ljudi, temveč je na ves glas ponujal 1000 sesetrcv tistemu, ki mu pripelje ali mu pove kje najti fanta po imenu ... Giton.

ENKOLPIJ

Giton?

EUMOLP

Giton.

Od zunaj se zasliši močan glas:

Giton!

ENKOLPIJ *(tiho, prestrašeno)*

Ascilto! Hitro, Giton, skrij se!

EUMOLP

Tako, torej! Giton.

ENKOLPIJ

Najina usoda je v tvojih rokah, preljubi očka, v tvojih rokah! Bodi dober in reši Gitona. Mene naj požre ogenj ali pokoplje viharno morje, ni mi mar!

Vstopi Ascilto.

ASCILTO *(grozeče, cinično)*

Pozdravljen, Enkolpij.

ENKOLPIJ

Ascilt, dobro vem, da si me prišel ubiti. Kar znesi se nad mano! Vrat ti ponujam, prelij mojo kri!

ASCILTO

Ne zanima me tvoja kri, Enkolpij. Gitona iščem in domnevam, da mi ti lahko poveš, kje je. Če pa mi ne poveš, potem me bo zanimala tudi tvoja kri.

ENKOLPIJ

Ne, ne vem, kje je Giton.

EUMOLP

A ste vi ravnokar ponujali tisoč sestercev tistemu, ki vam pripelje ali pove ...

ASCILTO

Ja. Kdo si pa ti?

EUMOLP

Moje ime ni omembe vredno, sem pa tisti, ki mogoče ve, kje se nahaja zaklad, ki ga iščete.

ASCILTO

Kaj pleteničiš stari? Povej že enkrat, kje je Giton.

EUMOLP

Hočete reči, fant, približno šestnajst let, kodrast in nežen lepoteč?

ASCILTO

Ja, to hočem reči. Kje je?

EUMOLP

Ravnokar sem ga videl, tukaj na hodniku in sem Enkolpiju rekel: kako je ljubek ta fant. Nekaj božanskega je v njem. Mar ne, Enkolpij?

ENKOLPIJ

Jaaa, jaaa ... Od kod pa tebi, ljubi Ascilto, tisoč sestercev, ki jih ponujaš za Gitona? Še včeraj si bil revež.

ASCILTO

Kupleraj sem odprl, Giton je moja roba. Govori, že enkrat, kje je pizdun? Obe nogi mu bom polomil, da mu ne bo več nikoli padlo na pamet, da bi bežal.

EUMOLP

V kamro krčmarjeve sužnje se je skrnil.

ASCILTO

Če lažeš, boš laž drago plačal.

Ascilto odide. Giton pride iz skrivališča.

EUMOLP

Zmeraj in povsod sem živel tako, da sem si privoščil vsak dan, kakor da je poslednji in da za njim ne bo nobenega več. Zdaj pa – da bi se nam vse srečno obrnilo – povežite cule in pojdita za mano ali, če hočeta, hodita pred menoj. Hitro!

Vsi trije nemudoma zapustita oder. Iz off-a se sliši glas ...

OFF

Enkolpij! Kožo vama bom odrl, tebi in tvojemu prijatelju!

Mrak.

X prizor

Šum morja, veter in luč, ki se preveša zdaj v levo zdaj v desno. Enkolpij, Eumolp in Giton na palubi ladje.

EUMOLP

Zdaj pa zapusti svoj dom in nova obrežja poišči,
Čaka te, dragi moj fant, življenje bolj lepo in višje!
Nikdar ne vdajaj se nesreči; spoznal te bo Vzhod odročni,
Sever ledeni boš videl in Juga brezskrbna kraljestva,
Gledal ljudi, ki žive, kjer gre Sonce v zaton in kjer vzhaja:
Nov Odisej se peščinam na koncu sveta naj približa!

ENKOLPIJ

Očka, ali mi lahko poveš, čigava je ta ladja in kdo se vozi na njej?

EUMOLP

Lastnik te ladje je Lihas, nadvse častivreden mož, bogat posestnik in imetnik trgovske hiše.
Zdaj prevaža tovor na trg. On je tisti Kiklop in poglavar morskih razbojnikov, ki smo mu dolžni voznino. In z njim je Trifena, lepotica, da je malo takih, ki se kar tako iz veselja vozari gor in dol po morju.

ENKOLPIJ

Oh, usoda, zdaj si me dokončno premagala! Ravno pred njima beživa!

EUMOLP

Zakaj pa bi pred Lihasom bežala?

ENKOLPIJ

Ah, Eumolp, na tem mestu je v mojem spominu velika škrbina. Ne spomnim se s čim sva Lihasa razjezila. Zato moram prositi avtorja dramske predloge, da napiše kaj, da se zapolni praznina.

Na oder pride inspicijent in da tekst Enkolpiju. Enkolpij bere.

Nekoč, ko sva se iz Rima dol na obalo spustila,
Sva Prišla do hiše velike, to bila je Lihasova vila.

Očetovsko naju je vabil, da nahrani mladost ubogo,
 Zaupanje in nedolžnost pa je kaznoval kruto in strogo.
 Mene je dal v verige, me dražil, dokler ves nisem vstal,
 Potem se je name natikal, toliko kolikor sem zdržal.
 Gitona pa lepa Trifena je cuzala trikrat na noč,
 Dokler mu ni izpila vse mladosti in vso moč.
 Nekoč, ko prišel je suženj, da lakoto mojo nahrani,
 Snel je verige z mene, da lahko se približam hrani.
 Jaz sem iztrgal mu meč, drobovino na prosto spustil,
 Potem pa Gitona poiskal, da bi ga osvobodil.
 A pot mi prepreči Lihás, od mene veliko močnejši,
 Verjetno bi me zdrobil, če od njega bi ne bil hitrejši.
 Baklo držal sem v roki, svojo jezo držal sem gorečo,
 Z njo sem oko mu iztaknil in ublažil svojo nesrečo.
 Gitona sem šel iskati, mednožno ječo sprostiti,
 Blazen sem bil in besen, Trifeno sem hotel ubiti.
 Ona je strašno zavpila, vse sužnje je s krikom zbudila,
 Midva sva hitro zbežala in ... verig se osvobodila ...

EUMOLP

Moj bog, to ni majhna stvar ... Lihasu oko iztakniti ...

GITON

Eumolp, ti si ljubitelj književnosti in imaš gotovo s sabo kaj črnila. Na čelo nama vtisni znak, da sva sužnja, še nekaj brazgotin dodaj in taka ti bova brez trpinčenja služila.

EUMOLP

Fant, ti nisi samo lep, temveč tudi moder.

Eumolp vzame pisalo in črnilo in jima na čelo napiše besedo: SUŽENJ. Naredi še nekaj črt po obrazu, kot brazgotine.

EUMOLP

No, zdaj lahko samo upamo, da Lihás zna brati.

XI prizor

Luč ševedno binglja sem ter tja. Eumolp, Enkolpij in Giton stojijo v vrsti in se delajo, kakor da jih ni. Dve pošastni glavi, ena moška in ena ženska, se pojavita. Moška glava ima prevez preko levega očesa. Sence plešejo čez njuna obraza.

MOŠKA GLAVA/LIHAS

V spanju se mi je zdelo, da mi govori bog Prijap: 'Vedi, da sem ti pripeljal na ladjo Enkolpija, ki ga iščeš.'

ŽENSKA GLAVA/TRIFENA

Človek bi mislil, da spiva v isti postelji, kajti tudi meni se je prikazal Neptunov kip in mi rekel: 'Na Lihasovi ladji boš našla Gitona.'

MOŠKA GLAVA/LIHAS

Kaj nam pa brani, da ne bi preiskali ladje in tako pokazali, da ne zanemarjamo božjih namigov.

Lihās in Trifena se premikata po odru, kakor da bi preiskovala ladjo. Eumolp, Enkolpij in Giton stojijo v vrsti in se delajo, kakor da jih ni.

TRIFENA

Oh, Lihās mlada tiča voham. Moji volkulji se cedijo sline, kakor da se že veseli dobrega prigrizka.

LIHAS

Mmmmjaaaa, jaz mlade riti voham in en star prdec.

Ustavita se pred Eumolpom.

EUMOLP

Lihās, prijatelj, srce se moje veseli tvojega obraza. Klanjam se, Trifena, trikrat srečna kraljica noči.

LIHAS

Eumolp je star prdec, ki sem ga zavohal. Ali sva prijatelja ali ne, to bova zdaj razčistila. Kdo pa sta ta dva?

EUMOLP

Moja sužnja. Sicer sta oba nesrečneža kraljevskega rodu, sinova Aitona, kretskega kralja, a ju je nesrečna usoda vrgla v verige. Rad bi ju na Siciliji prodal.

LIHAS

Od kdaj pa ti, revež, trguješ s sužnji?

EUMOLP

Ah, saj veš, od poezije se zelo slabo živi, pa sem začel malo trgovati. Sicer pa mi ju je podaril Gaj Petronijus Arbitr, po pijanki pri njem doma. Spesnil sem mu sijajno odo o njegovih dosežkih pri pobiranju davkov v Bitiniji.

LIHAS

Kaj pa imata na čelu narisano?

EUMOLP

(zase) O, moj bog, torej ne zna brati!

TRIFENA

Na čelu jima piše, da sta sužnja.

LIHAS

Zakaj jima mora pisati na čelu, da sta sužnja, če sta sužnja?

EUMOLP

Ravno zato, da ne bi nekdo, pomotoma, mislil, da nista sužnja.

TRIFENA

Zakaj bi nekdo pomotoma mislil, da nista sužnja?

EUMOLP

Ker je ... pomota ... druga beseda za človeško pamet.

LIHAS

Torej, nek bedak bi lahko pomislil, da nista sužnja?

EUMOLP

Ja, lahko bi, ker ...

LIHAS

No, jaz sem pomislil, da nista sužnja. (*Enkolpija prime za tiča*) Pozdravljen, Enkolpij, baklonosec.

TRIFENA (*potežka Gitonova jajca*)

Gitonova jajca! Oh, prepoznala bi jih med stotimi petelinčki.

LIHAS

Očitno je, torej, da sta zločinca po naključju zašla v past in iskala način, da bi se rešila pred najino strašno jezo. Praviš, da smo si bili prijatelji, Eumolp? S svojimi lažmi dražiš mojo nejevoljo, zato le pazi, da ne boš zadeve s svojo nesramnostjo še poslabšal.

EUMOLP

Prijateljstvo gor ali dol, Lihás, ne bom dovolil, da ...

Eumolpa prekine Enkolpij, ki začne strašansko renčati, kakor da bi bil stekel pes.

ENKOLPIJ

Aaaarrrrrgghhhh! Vauuuuuurghhhh! Čreva ti bom izgrizel, Lihás, ti, izrodek človeški! Še drugo oko ti izkopljem, ga dam ribam za gledat!

LIHAS

Lej ga, no, psa, kako to bevška, kako si ostrí čekánčke!

EUMOLP

Prosim, umirite igro! To se bo slabo končalo!

Joj mi, gorje siromaku! Kaj vse me naposled še čaka!
Da, bojim se močno, da res je, kar pravi boginja,
Da prebil bom na morju nadlog še zvrhano mero,
Preden dospejem domov: to zdaj se vse izpolnjuje.

Ostali govorijo prek Eumolpa.

ENKOLPIJ

Če ta pes in njegova psica le jezik zveri razumeta, bom za njiju kot zver spregovoril!

TRIFENA

O, ljubi Lihas, tegale lahko razkosaš in ponudiš ribam gostijo! Gitona pa, prosim, pusti. Naj bo posladek obema, ko se ta boj konča.

ENKOLPIJ

Drži gobec, prekleta lajdra, ker bom tudi tebi oči izkopal, če se le dotakneš Gitona.

GITON

(si nastavi nož na tiča) Če hočeš posladek, prekleta, takoj ti ga priskrbim! Pred tabo odrežem oneta, daj bog, da se zadaviš z mojim tičem krvavim!

LIHAS

Ti kar odreži, mar mi je za tvojega črva! Zataknil ti ga bom v zadek, potem ko ti odsekam glavo!

ENKOLPIJ

Pridi, če si upaš!

LIHAS

Upam si, če prideš!

GITON

Pridi psica, da ti izgrizem lica!

TRIFENA

Oh, Giton, sladek si ko se jeziš!

ENKOLPIJ

Udari!

LIHAS

Ugrizni!

Itd., lahko še kaj ekipi pade na pamet ... Skozi njihovo kreganje, prerivanje in kričanje Eumolp govori svoje verze. Začne pihati močan veter, strele začnejo pokati in vse nekako poplesava v ritmu nevihte. Eumolp, kakor da bi bil v transu, recitira Odisejo.

EUMOLP

V kakšne megle zagrinja Jupiter nebesne daljine!
Zburil je vodne plasti, vršijo že bliže in bliže
Sile različnih vetrov: Zavedam se nagle pogube!

Val pridrevi se strahoten, z viška udari na krov,
 Da ladjo krhko zasučē. S pišem neznanim le-tu,
 Vihar prituli za valom, divja mešava vetrov
 Prelomi na sredi ji jambor, daleč na morje kipeče
 Padeta jedro in rajna.

Vse nas globina drži, vleče v svoj trebuh lačen,
 Površje zdi se nebo, pod silnim navalom vodovja.
 Slednjič vrtinec nas bruhne, izbljuvamo grenko slanico,
 Vrh tega pa v potokih od temena lije nam voda.
 Sem ter tja premetavajo nas valovi po struji.
 Kakor če burja jesenska osatnice nosi po stepi,
 Druga se druge drže, na tesno sprijete v kosmulje:
 Tako nas po valeh premetavajo burni vetrovi:
 Zdaj pograbi me jug pa ga severu vrže za igro,
 Jutrnjik zdaj prepusti večerniku v divjo me gonjo.

LIHAS

Enkolpij, pomagaj!

EUMOLP

... kriči iz morja Lihasa bedna podoba,
 Za hip ga prikaže površje, nato ga vzame divji vrtinec.
 Trifeno pa zvesti so sužnji v čoln vrgli skupaj s prtljago,
 Malo je manjkalo smrti, da jo za vedno strasno objame.

Zato objema Enkolpij ljubo telo Gitona, vsega vpija ga vase,
 Da morje blazno in besno ne trga ljubimcev objema.

ENKOLPIJ

Če si me kdaj ljubil, Giton, zdaj me poljubi za vselej,
 Iztrgaj nestrpni usodi za hip vsaj veselje morilsko.

EUMOLP

Kadar samo za klicaj sta daleč od rešnega brega,
 Slišita butanje vode ob votle pečine kraj morja:
 Šumno kipeč zaganja se val ob suho zemljino,
 Z groznim grgotom se lomi: vse s peno je slano pokrito.

XII prizor

Obala pri Krotonu. Eumolp, Enkolpij in Giton počivajo po brodolomu. Lihasovo truplo plava v morju.

ENKOLPIJ

Kje je zdaj tvoj bes in tvoja ošabnost, Lihaso? Hotel si biti avtor moje smrti, a te je uničil tisti, ki je ustvaril vihar in neurje.

EUMOLP

Kdo pa je ustvaril vihar in neurje?

ENKOLPIJ

Ja, bogovi ... Jupiter ... Neptun ...

EUMOLP

Ne, Homer je bil. Če bi bila Jupiter ali Neptun, verjetno tudi mi ne bi preživel. Ker pa je bil Homer ...

GITON

Če prav preračunaš, je ves svet en sam brodolom.

EUMOLP

Raje preračunajmo kje sploh smo.

Odnokod se pojavi Kmet.

EUMOLP

Hej, prijatelj, na lahko poveš kje smo in kakšni ljudje prebivajo na teh žlahtnih tleh?

KMET

Dragi tujci, prišli boste v Kroton, mesto, kjer je sonce ves čas v zatonu, vsa pota pa zagrinjajo sence. Ves kraj je usoda obsenčila s črnimi krili. Tukaj poštenjaka požre glodava žalost v srcu. Tukaj ima veliko ljudi človeško glavo in glas, um pa svinjski. Tukaj ljudem srce ne utripa, temveč laja v prsni notrini. Ženske so pohotne psice, moški pa prasce požrešni. Mrtvi ne pridejo sem, živi pa le poredko. Če znate dobro lagati, tukaj lažite še bolje.

EUMOLP

Če prav razumem, tukaj vladajo lažnivci, hudobci in pokvarjenci, ki tega ne skrivajo.

KMET

Točno tako.

Kmet odide.

EUMOLP

Pa to je krasno!

ENKOLPIJ

Kaj je v tem tako krasno?

EUMOLP

Torej, mi prihajamo iz sveta, v katerem je poštenjak največji lažnivec, veliko ljudi ima prašičjo glavo in glas, um pa imajo človeški, kjer se vsi držijo za srce, češ kako so občutljivi, v bistvu pa samo steklega psa držijo na verigi, ženske so psice pohotne, ki govorijo o vrlini, moški pa prasci požrešni, ki molčijo o tej vsebini. Sreča je tuja nesreča. Živih je pri nas malo, ker so mrtvi v večini. Kar se tiče resnice, vsi lažejo na glas, da je resnica njihovo vodilo. Potemtakem smo na kraju, ki ne skriva, da je oduren in v tem je nekaj lepote.

GITON

Ti si res čuden tič, očka.

EUMOLP

Poslušajta moj načrt ... jaz bom igral starčka, ki je izgubil sina, nadobudnega in nadarjenega mladeniča. Zato sem zapustil svojo domovino, da mi ni bilo treba dan na dan gledati sinovih vrstnikov in njegovega groba, nad katerim sem toliko prejokal. Ob vsej tej nesreči, doživim še brodolom in izgubim ... dva milijona sestercev. To me nič ne prizadene, a zdaj nimam dovolj služabnikov in po mojem spremstvu se ne vidi, kako ugleden človek sem. V Afriki imam v posestvih trideset milijonov sestercev, in tam je razkrojena tolikšna vojska mojih sužnjev, da bi z njo še Kartagino osvojil.

GITON

Očka, ti nisi samo star, temveč tudi moder! Poslušaj zdaj moj nasvet: kar naprej pokašljuj, češ zdravje te matra; govori samo o zlatu in srebru, o posestvih, o suši; vsak dan sedi in piši oporoko; midva bova igrala tvoje sužnje in vsakič, ko pokličeš koga od nas, se zmoti v imenu, tako boš ustvaril vtis, da imaš v mislih tudi sužnje, ki niso z nami.

ENKOLPIJ

Vse to je lepo, ampak mi nimamo nič denarja in ti nimaš ničesar v Afriki. Kje bomo živeli, kaj bomo jedli?

EUMOLP

Brez skrbi, Enkolpij, sposodili si bomo denar. Mar ne veš, da bogataš pomaga človeku, za katerega misli, da je bogat? Če bi se tukaj prikazali, kot reveži, kakršni v resnici smo, bi nas pretepli in vrgli nazaj v morje.

(Eumolp in Giton odideta)

ENKOLPIJ *(v publiko)*

Po Eumolpovem in Gitonovem načrtu smo prebivalcem Krotona gostobesedno natresli zgodbo o bogatem starcu in ... vse so nam verjeli do zadnje pičice. Med njimi je nastala prava tekma, kdo nam bo prej vsilil denar. Tako smo nekaj časa živeli v Krotonu. Eumolp se je prevzel od blaginje in zares pozabil na svoj resnični položaj. Čeprav sem si ob vsakodnevnem dotoku dobrot spet opomogel in se poredil, ter si domišljal, da je zla sreča odvrnila svoj pogled od mene, sem pogosto premišljeval o tem, kaj bi se zgodilo, če bi nas ujeli v laži. Oh, kako hudo je ljudem, ki živijo izven zakona in v nenehnem strahu čakajo zaslužen kazen.

XIII prizor

(pride Hrisida, mlada in lepa služkinja, ki začne Enkolpija česati in lepšati)

HRISIDA

Ker se zavedaš svojih čarov, si ošaben in drago prodajaš svoje nežnosti, namesto, da bi jih veselo dajal v dar. Čemu sicer tako skrbno počesani lasje, čemu negovani in naličeni obraz in ta pomehkuženo izzivalna spogledljivost?

ENKOLPIJ

Saj se ne spogledujem. Le gledam okoli sebe.

HRISIDA

Čemu ljubkotno poplesovanje, saj nikoli ne stopicneš dalj, kot za dolžino stopala, če ne zato, ker postavljaš svojo lepoto na ogled in jo prodajaš?

ENKOLPIJ

Tako pač hodim ...

HRISIDA

Če torej prodajaš, kar bi rada od tebe, si našel kupca.

ENKOLPIJ

Saj nič ne prodajam. Samo suženj sem ...

HRISIDA

To, da si samo suženj, še bolj razvnema poželenje tiste, ki gori zate. Nekaterim ženskam največje poželenje zbuja pogled na sužnja. Rade imajo najnižjo sodrgo – postavne kmete, glumače, ki se razkazujejo na odru, gladijatorje, katerim rade poljubljajo brazgotine in klobase od bičanja.

ENKOLPIJ

Ali si ti tista, ki me ljubi?

HRISIDA

Ne bodi domišljav. Noben suženj me še ni imel pod sabo. Četudi sem služabnica, sedim zmeraj med plemenitaši.

ENKOLPIJ

Kdo potem?

HRISIDA

Moja gospodarica, Kirka.

(Hrisida odide; pride Kirka)

KIRKA

Mladi mož, saj že vem, da imaš bratca. Ni mi bilo nerodno pozanimati se zate. Ampak, kaj ti brani, da ne bi imel še sestrice? Rada bi ti bila kakor on. Ali ni vse, kar je narava ustvarila najlepšega, skupna last vseh? Sonce sije na vse ljudi. Kaj je lepšega pod soncem od vode? In vendar voda teče za splošno rabo.

ENKOLPIJ

Če je res, kar praviš, ti bratca podarim.

KIRKA

Zanimivo! Lep dar si mi namenil. Ampak, jaz si želim najprej tebe. Potem pa, morda nekega dne vsi skupaj zaplešemo ljubezenski ples.

(Kirka ga nežno objame in ga začne poljubljati in božati)

ENKOLPIJ

O, bog, zakaj me spet kaznuješ? Mar nisem tega prizora že odigral?

KIRKA

Kaj ti je? Ali ne maraš mojega poljuba? Mar imam neprijetno sapo, kot človek, ki se posti? Mar si nisem umila znoja pod pazduho? Hrisida!

Pride služabnica Hrisida.

HRISIDA

Prosim, gospa.

KIRKA

Povej mi, čisto po resnici, ali sem grda in zanemarjena? Ali imam kako napako, ki kazi mojo lepoto? Sem kaj zagrešila?

Hrisida nič ne reče.

KIRKA

Prinesi mi ogledalo.

Hrisida gre in hitro prinese ogledalo. Kirka se ogleduje.

KIRKA

Nič. Nič. Nič. Vse je na svojem mestu. Lepa sem in poželjiva. Ti, prase moško! Kako to, da se ti upira moja lepota? Mar ljubiš moške več, kot je treba?

ENKOLPIJ

Gotovo sem začaran, gospa.

KIRKA

Gotovo te je začaral večji čarovnik od mene! Tako mlad si, pa te je na sredi že vzelo! Če ti tisti pogubni hlad zleze še v kolena in roke, lahko kar pošlješ po trobentače za pogrebni sprevod!

Kirka odide.

HRISIDA

Če imaš le trohico poštenja, boš priznal, da ni vredna nič več, kot čisto navadna lajdra. Vendar, kaj takega se rado zgodi v tem mestu urokov, kjer ženske znajo zvabiti luno, da se spusti na zemljo. Zato pa se tej reči tudi najde zdravilo.

(Hrisida odide; pride Giton)

GITON

Enkolpij, pridi. Eumolp je šel k nekemu vitezu, da bi si sposodil še denarja. Za danes sem delo končal, pridi, prepustiva se nasladi, da nam bo slajši jutrišnji dan. *(objame ga in poljubi)*

(Enkolpij se ne premakne)

GITON

Kaj pa je? Od kod ta nenaden hlad? Mar ne ljubiš več svojega Gitona?

ENKOLPIJ

Ljubi moj, verjemi mi, da ne vem več, če sem še moški. Ne čutim se več moža. Tisti del mojega telesa, zaradi katerega sem bil svoje dni pravi gladijator, je mrtev in pokopan.

Giton nejeverno pogleda Enkolpija.

GITON

(jezno, cinično) No, najlepše se ti zahvaljujem, da me ljubiš s tako nedolžnostjo. Poišči me, če še kdaj prideš iz groba in vstaneš od mrtvih. A nisem prepričan, če ne bom tudi jaz zate do takrat umrl.

Giton odide.

ENKOLPIJ

(žalostno gleda dol, v svojega tiča) Kaj lahko poveš, ti sramota? Greh je, če te človek sploh omeni med resnimi rečmi! Ali sem si kdaj s čim zaslužil, da si me iz nebeških višav pogreznil na dno pekla? Da si izdal mojo mladost v cvetu moči, ter me udaril z onemoglostjo sive starosti? Še mrliški list mi daj, prosim!

(v publiko) Ko sem stresel svojo jezo na mlahavo spako

On se proč obrne in v tla upira oko nepremično,
Ob teh besedah toliko zgane negibno obličje,
Kolikor vrba žalujka ...

(pride Starka padarica)

STARKA *(govori hitro in odrezavo, hitro pa tudi 'obdeluje' Enkopija)*

Kaj je fant? Gospodarica mi je povedala, da si jo neznansko užalil. A ker je usmiljenega srca, me je poslala, da te pozdravim. Kakšne veščice so ti izsesale mišičje? Ali si na križpotju pohodil drek ali stopil na mrliča? Slišala sem, da še pri svojem fantu nisi znal opraviti, ves si mlahav, opotekav in upehan kot kljuse v klancu. Kaj, napenjaš se in potiš, pa nobenega haska? Jaz sem edina, ki zna ozdraviti tako bolezen. To noč boš z mano spal. Naj me strela, če ne bo postal trd ko rog! Ulezi se tukaj, da te očistim.

Enkolpij se uleže na tla, starka pa prinese nekakšno kadilo in metlo; s kadihom začne kaditi okrog njega; potem ga začne čistiti z metlo in tepsti po hrbtu in riti.

STARKA

Quicquid in orbe vides, paret mihi. Florida tellus,
cum volo, spissatis arescit languida sucis,
cum volo, fundit opes, scopulique atque horrida saxa
Niliacas iaculantur aquas. Mihi pontus inertes
submittit fluctus, zephyrique tacentia ponunt
ante meos sua flabra pedes. Mihi flumina parent
Hyracanaeque tigres et iussi stare dracones.

(med deklamiranjem se vleže nanj, ga najprej grobo masira, potem pa ga začne božati povsod po telesu; obrne ga na hrbet in ga zajaha)

Quid leviora loquor? Lunae descendit imago
carminibus deducta meis, trepidusque furentes

flectere Phoebus equos revoluto cogitur orbe.
 Tantum dicta valent. Taurorum flamma quiescit
 virgineis extincta sacris, Phoebeia Circe
 carminibus magicis socios mutavit Vlixis,
 Proteus esse solet quicquid libet. Hic ego callens
 artibus Idaeos frutices in gurgite sistam,
 et rursus fluvios in summo vertice ponam.

Starka jezno vstane.

Nisem še videla človeka, ki bi se ga držala taka smola. Mokro cunjo imaš namesto tiča! Le še eno zdravilo lahko poizkusim ... Če ti že ne vstane, da bi ga stlačil noter, morda bo vstal, če eno mrcino sprejmeš vase. (*prinese velik usnjen dildo*) Potresla sem ga z zmletim poprom in koprivjim semenom, pa še namazala sem ga z oljem, da lažje gre v črevo ...

ENKOLPIJ

Prosim, ne morem več! Ne morem več!

STARKA

Fant moj, ti ne moreš nič, kaj šele več. Če pa nočeš, pač nočeš. Prepuščam te tvoji usodi.

Starka pobere kadilo, metlo in dildota; odide. Pride Eumolp.

EUMOLP

Vstani, fant, obiske imamo.

ENKOLPIJ (*nejevoljno vstane*)

Kakšne obiske?

EUMOLP

Ena najbolj spoštovanih gospa v Krotonu ... saj boš videl. Primi me za roko, ker moram igrati onemoglega starca. (*Enkolpij ga prime za roko*) Tako. Jaz se bom delal, da sem še malo naglušen, ti pa mi ponavljaj njene besede, da bo bolj prepričljivo. In ... tri ... štiri ...

Na oder pride Filomela, ženska v zrelih letih, oblečena v črno.

FILOMELA

Spoštovani gospod ...

EUMOLP

Kaj?

ENKOLPIJ (*glasno, Eumolpu na uho*)

Spoštovani gospod!

FILOMELA

Ime mi je Filomela. Že dolgo je tega, ko mi je umrl mož in sama skrbim za otroka.

ENKOLPIJ

Ime ji je Filomela! Že dolgo je tega ko ji je umrl mož in sama skrbi za otroka!

FILOMELA

A bojim se, da bo prišel čas, ko ne bom mogla več.

ENKOLPIJ

Boji se, da ne more več.

FILOMELA

Ker verjamem, da ste mož vreden svojega slovesa, bi rada priporočila otroka vaši preudarnosti in dobroti.

ENKOLPIJ

Verjame, da ste dobri in bi vam podarila otroka!

FILOMELA

Zaupala bi vam rada, tisto, kar mi je najdražje, ker verjamem, da ste vi edini na celem svetu, ki lahko mladino poučite in jih napotite na pravo pot.

ENKOLPIJ

Otroka ima rada, a bi ga vseeno podarila vam.

FILOMELA

Sprejmite, prosim, otroka, da bo poslušala vaše besede in modrost, kajti to je edino resnično bogastvo, ki ga more mati zapustiti v dedovanje mlademu bitju.

ENKOLPIJ

Modrost je edino bogastvo in želi, da to bogastvo deliš z ... njeno hčerko!

FILOMELA

Tako, torej, spoznajte mojo hčer. Jaz pa vas zapuščam in grem molit v tempelj.

ENKOLPIJ

Hčerka bo prišla noter! Ona pa gre ven!

Filomela se prikloni in odide. V sobo vstopi dekle.

EUMOLP

Prinesi posteljo, Enkolpij. (*dekletu*) Pridi, punca, pridi k meni. Povedal ti bom vse, kar vem in kar se mi zdi, da bo koristno zate. Pridi ...

Enkolpij prinese posteljo. Eumolp se vleže.

EUMOLP (*dekletu*)

Pridi k meni, da ne trošim glasilk ...

Dekle se vleže k Eumolpu. Eumolp jo objame in jo zvleče nase, tako, da ga dekle zajaha.

EUMOLP (*Enkolpiju*)

Pojdi pod posteljo.

ENKOLPIJ

Kaj bom delal pod posteljo?

EUMOLP

Mar si pozabil, da igram starca? Da imam protin in me zbada v ledvicah? Suval boš namesto mene.

Enkolpij gre pod posteljo.

EUMOLP

Tri, štiri ... začni!

Enkolpij začne s hrbtom dvigati srednji del postelje in dekle začne poplesavati na Eumolpovem tiču.

EUMOLP

Tako, tako, otroka. (*nekaj časa hmka med Enkolpijevim suvanjem*) Hitreje! (*Enkolpij suva hitreje, vse dokler Eumolp ne vzdihne globoko, kot znak da je končal; na oder pridrvi Giton*)

GITON

Ej, Eumolp, moramo se pogovoriti!

EUMOLP

Upam, da imaš dober razlog, da me motiš, medtem ko poučujem mladino.

GITON

Ja, imam razlog!

EUMOLP

Punca, počakaj me zunaj, morda ti bom pozneje še kaj razložil.

Dekle odide.

EUMOLP

Govori, Giton.

GITON

Na trgu se zbirajo ljudje in govorijo, da si jih prevaral. Izračunali so, da bi do zdaj že morala iz Afrike prispeti tvoja ladja z denarjem in sužnji, kakor si jim obljubljal. Nočejo ti več dajati denarja, temveč hočejo ves denar nazaj.

EUMOLP

Prav. Ne bojta se fanta! Pogovoril se bom z njimi ...

ENKOLPIJ

Ne hodi k njim, raztrgali te bodo!

EUMOLP

Točno tako! (*Eumolp sleče zgornje oblačilo in si nastavi hrbet*) Enkolpij, vzemi črnilo in zapiši na moj hrbet, kar ti bom narekoval.

(Enkolpij vzame črnilo in pero; Eumolp narekuje)

Če bo me poznalo zanamstvo, večji bedak ne bom,
al' kamen, drevo ali tiger. Le duša naj gre iz verig.
Telo pa naj postane hrana lačnim življenja,
ki še imajo zobe, željo po sitosti mlačni.

Potem se Eumolp postavi na proscenij kot govorec.

EUMOLP (*v publiko*)

Spoštovani meščani Krotona, kot tujca ste me sprejeli toplo in z odprtimi rokami, zato bi rad pregnal vaše dvome in izrazil svojo globoko hvaležnost. Vsi veste, da me življenjska moč počasi zapušča in da ne bom več dolgo na tem svetu. Skoraj vsak dan mojega bivanja v Krotonu sem pisal in dopolnjeval svojo oporoko in na koncu ugotovil, da je tukaj veliko ljudi, katerim moram pustiti nekaj od svojega neizmernega bogastva. Torej, vsi, ki imajo volilo v

moji oporoki, naj dobe delež, ki jim ga zapuščam, vendar s pogojem, da razkosajo moje truplo in me vpričo ljudstva pojedjo. Znano je, da se nekatera ljudstva še zdaj držijo postave, po kateri morajo sorodniki pojesti svoje pokojne, tako da so celo bolniki pogostoma deležni zmerjanja, ker zavlačujejo in prepozno umrejo, da se jim medtem pokvari meso. Jaz vam obljubljam, da ne bom zavlačeval, obenem pa bo moje meso, zahvaljujoč vaši skrbi in prehrani, ostalo užitno. Opominjam svoje prijatelje, naj se ne upirajo mojim ukazom, temveč naj enako vneto, kakor bodo preklinjali mojo dušo, pripravijo tudi moje telo! Kar se tiče vaših želodcev, me ni strah, da bi se vam obračali. Poslušno vas bodo ubogali, če jim za gnusobo ene ure obljubite odškodnino v obliki velikanskega premoženja. Zatisnite si oči in si predstavljajte, da ne požirate človeškega drobovja, ampak milijon sestercev. Poleg tega imate na voljo začimbe, s katerimi si lahko izboljšate okus. Torej, dober tek vam želim in ravnajte previdno z denarjem.

Eumolp se obrne in gre nazaj h Enkolpiju in Gitonu.

Deklica! Kje si, deklica!

Pride Filomenina hčerka.

Pridi, še nekaj ti moram razložiti ... Giton, pod posteljo!

GITON

Kaj bom delal pod posteljo?

XIV prizor

Enkolpij pride na proscenij. V roki drži rožo. Zadnji del odra se zatemni.

ENKOLPIJ

Nedolgo za tem sva z Gitonom zapustila Kroton. On je v drugem mestu našel novega ljubčka. Jaz pa sem šel naprej.

Eumolp je držal svojo besedo. V Krotonu je umrl. Sloves njegovega velikanskega bogastva je zaslepil oči in duše nesrečnih meščanov. Razkosali so njegovo truplo in ga pojedli skupaj z lastnim gnusom. Medtem, ko so čakali na ladjo z denarjem iz Afrike, so ga prebavili. Seveda so se zelo jezili in prebavljeno potem iztrebili. Iztrebljeno je zemlja požrla. Iz zemlje je roža pognala.

Poganjajo rože iz prsti,
K soncu dvigajo čaše.
Nekoč se bo tudi moj duh
v neki roži nabral.
Berite mojo rožo ...

Enkolpij vrže rožo v publiko. Mrak.